

”KÄYTÄ NIITÄ OMIA AIVOJA”

**KOKEMUSASIAINTUNTIJOIDEN OPAS
RIKOLLISUUDESTA IRROTTAUTUMISEN
TUEKSI**

Toim. Krista Alanko, Janica Bah & Kristiina Koskinen

KUVITUS: Kara Odinson

Kiitokset:

Laurea-ammattikorkeakoulu Oy

Haastateltavat

KRIS-Tampere ry

Kriminaalihuollon tukisäätiö

Rikosseuraamuslaitos

SISÄLLYS

JOHDANTO	7
1 MENNEISYYDEN VELAT	9
Milloin rikokset ja päihteet tulivat mukaan kuvioihin?.....	9
IHMISUHTEET RIKOLLISUUDEN SISÄ- JA ULKOPUOLELLA	11
Minkälaisia vaikutuksia rikollisuudella, vankeudella ja päihde-elämällä on sosiaalisiin suhteisiin? ...	11
TALOUDELLISET MENETYKSET TUNTUVIA	14
Minkälaisia vaikutuksia rikollisuudella on ollut talouteesi?	14
TERVEYDELLISET HAITAT	16
Minkälaisia vaikutuksia rikollisuudella ja päihteen käytöllä on ollut terveyteesi?.....	16
2 VANKEUSAIKA RIKOLLISUUDESTA	
IRROTTAUTUMISEN TUkena	18
”EI VANKILA VOI PAKOTTAA SUA MITÄÄN TEKEEN”	18
Miten rikollisuudesta irrottautumiseen voi saada tukea vankeusaikana? Miten sinua tuettiin?	18
YHTEISÖN ASENNE VOI VAIKEUTTAA MUUTOSTA	21
Minkälaiset asiat vankeusaikana voivat vaikeuttaa rikollisuudesta irrottautumista?	21
”KÄYTTÄIS SEN VANKEUSAJAN JOLLAIN TAVALLA HYÖDYKSI.”	23
Minkälaisia mahdollisuuksia vankeusaika mielestäsi tarjoaa rikollisuudesta irrottautumisen tueksi?	
Minkälaisia mahdollisuuksia sinulle tarjottiin?	23
”KÄYTÄ NIITÄ OMIA AIVOJA.”	29
Mitä vinkkejä antaisit vankilassa oleville ja muutosta miettiville?	29
3 RIKOLLISESTA IDENTITEETISTÄ JA RIKOKSISTA	
LUOPUMINEN	33
”EI RAAMATTUKAAN KIELLÄ TYÖNTEKOA.”	33
Mitkä asiat vaikuttivat rikolliseen käyttäytymiseesi? Millä tavoin puolustelit sitä itsellesi ja läheisillesi?.....	33
”SE HETKI KUN SÄ PÄÄTÄT.”	35
Milloin päätit luopua rikollisesta elämästä ja päihteistä ja mikä siihen vaikutti?.....	35
ARVOT, UNELMAT JA TODELLISUUS EIVÄT AINA KOHTAA	36
Mikä muutti arvomaailmaasi?	36
PELKO TULEVASTA HERÄTTELEE	38
Huolettiko oma tulevaisuus?	38

VANKILA-AJAN VAIKUTUS PÄÄTÖKSENTEOSSA	41
Mikä rooli vankeusajalla oli päätöksenteossa?	41
RIKOLLISEN IDENTITEETTI	43
Millainen on mielestäsi rikollinen identiteetti?	43
“PITI VAAN LUOVUTTAÄ.”	46
Miten rikollisesta identiteetistä voi luopua? Mikä teki luopumisesta haastavaa?	46
ASENNEMUUTOS ON VÄLTTÄMÄTÖN.....	50
Miten ajattelu ja asenteet muuttuvat, kun luopuu rikollisesta identiteetistä ja päihteisestä?	50
”YHTEISKUNTA EI OLE ENÄÄ MUN VIHOLLISENI.”	52
Miten muutosprosessi on vaikuttanut nykypäivään? Mikä teki vanhasta elämästä luopumisesta haastavaa?	52
4 RIKOKSETON JA PÄIHTEETÖN ELÄMÄNTAPA	55
”JOS MÄ OLISIN OSANUT PYYTÄÄ APUA TAI KERTOÖ JOTENKIN.”	55
Mitä tukimuotoja itse suosittelet? Tarvitseeko muutokseen tukea?	55
”PITÄÄ OLLA TOSI REHELLINEN ITELLEEN.”	58
Mitä ohjeita antaisit rikoksettoman elämäntavan saavuttamiseen liittyen?	58
”VOI ELÄÄ OIKEESTI HETKESSÄ JA HENGITTÄÄ VAPAAMMIN”	60
Minkälaista elämä on päihteettömänä ja rikoksettomana?	60
NORMAALI ELÄMÄ JA TULEVAISUUS	61
Voiko entinen vanki/päihderiippuvainen elää normaalia elämää? Minkälaista se on?	61
Mitä odotat tulevaisuudelta?	61
LOPUKSI	63
LÄHTEET	67

JOHDANTO

”Käytä niitä omia aivoja” on vertaistuellinen opas, joka on kehitetty tukemaan rikollisuudesta irrottautumista. Oppaan tavoitteena on tuoda näkyväksi rikos- ja päihdekierteestä irrottautuneiden henkilöiden kokemuksia ja ohjeita, jotka antaisivat lukijalle tukea vankilakierteen katkaisemiseksi sekä vaikuttaisivat ennaltaehkäisevästi rikosurien alkamiseen.

Tämä kokemusasiantuntijuuteen ja vertaistukeen perustuva opas on syntynyt kolmen Laurea-ammattikorkeakoulun rikosseuraamusalan sosionomiopiskelijan opinnäytetyönä. Yhteistyökumppaneinamme ovat tässä prosessissa olleet muun muassa KEIJO-hanke, Kritis sekä KRIS Tampere.

Rikosseuraamusalan sosionomiopiskelijoina olemme kiinnostuneita yksilöiden henkilökohtaisista, rikollisuudesta irrottautumisen prosesseista. Haluamme tämän oppaan avulla tuoda rikollisuudesta ja päihhteistä irrottautuneiden omia kokemuksia, kokemuksista syntynyttä kokemusasiantuntijuutta sekä vertaistuellista tietoa paremmin saavutettavaksi kaikille ikään katsomatta, myös laitosolosuhteissa.

Haastattelimme tätä opasta varten kahtatoista kokemusasiantuntijaa, joilla kaikilla oli enemmän ja vähemmän rikos- sekä päihdetaustaa. Heidän ikäjakaumansa haastatteluhetkellä sijoittui 25 ja 53 ikävuoden välille, sukupuolijakauman ollessa vahvasti miesvoittoinen. Yhteensä he ovat istuneet tuomioitaan vankiloissa Suomessa ja ulkomailla reilusti yli 55 vuotta ja reilusti yli 60 kertaa. Heidän tekemänsä rikokset olivat enimmäkseen huumausaine-, omaisuus- ja väkivaltarikoksia.

Oppaan luvut ovat omat teemansa, menneisyydestä nykypäivään, joissa haastateltavat kertovat oman tarinansa, jakaen lukijalle henkilökohtaisia kokemuksiaan;

- rikollisuuden alkamisesta ja sen vaikutuksista elämään
 - vankeuden antamista mahdollisuuksista
- rikollisesta identiteetistä ja siitä irrottautumisesta
- rikoksettomasta ja päihhteettömästä elämäntavasta

Opas sisältää myös lyhyesti tutkimus- ja tilastotietoa, joilla taustoitetaan valittuja teemoja, sekä Faktabokseihin koottua tietoa rikosseuraamusalaan ja vankilamaailmaan kuuluvista palveluista ja käsitteistä. Lisäksi kerromme kappaleiden alussa, millaisia asioita haastateltavat ovat tuoneet esiin teeman ympäriltä.

Rikollisuudesta irrottautumiseen ja elämäntavan muutokseen ei ole yhtä oikeaa tapaa tai selkeää kaavaa. Kaikki lähtee omasta halusta muuttua ja tärkeää on löytää ne keinot ja tuki, jotka sopivat sinulle ja auttavat sinua pääsemään tavoitteeseesi.

Oppaan luvuissa haastateltavien kertomat kokemukset ovat ”lainausmerkeissä”.

Mikäli olet käytännönläheisempi eikä teoriatieto kiinnosta sinua, suosittelemme lukemaan lainausmerkeissä olevat sitaatit.

Löytäisitkö näiden kokemusten kautta tukea ja rohkeutta oman elämäntapasi muuttamiseen?

1 MENNEISYYDEN VELAT

Rikollisuuden syitä tutkittaessa on osoitettu, että nuoret miehet ovat ryhmänä kaikkein alttiimpia rikolliseen käyttäytymiseen ja nuoruus yleensä on ihmisen elämässä rikosaktiivisinta aikaa. On harvinaisempaa, että henkilö aloittaisi rikoskäyttäytymisensä vasta aikuisiällä ja nuoruus on tässäkin suhteessa kriittinen vaihe yksilön elämänsä muotoutumisessa. (Kivivuori 2013, 28; Laub & Sampson 2001, 3-5.)

Tämä pätee myös haastateltaviemme kohdalla, joista monet olivat aloittaneet rikollisen käyttäytymisen hyvin nuorella iällä. Monen kohdalla myös päihteet astuivat kuvaan käsi kädessä rikosten kanssa tai olivat syy rikoksien tekemisen aloittamiseen.

Milloin rikokset ja päihteet tulivat mukaan kuvioihin?

”Varmaan joskus 14-, 13-vuotiaana. Silloin ne oli tällaisia omaisuusrikoksia. Mä olin koulukodissa, me murtauduttiin johonkin mökkeihin ja varasteltiin viinaa sieltä. Se oli kanssa sitä päihdehakuista, tiesi että sieltä voi löytyä alkoholijuomia, tai jotain muuta, ja se oli se ajatus, että sai päihteitä.”

”Kannabista mä aloin käyttää siinä, aika pian varmaan 9-10 vuotiaana. Aluks se oli semmosta välillä käyttöä ja sit se kiihtyi siitä. Sit mä olin yläasteella, kun siirryin seitsemännelle luokalle ni aloin melkein heti piikittää kovia huumeita.”

”Than pienestä pitäen semmosta, että näpistelyllä alko, sitte jotain varkauksia ja murtoja, ravintoloihin murtauduttiin ja autoja varastettiin. Jotain 13-vuotiaana ja sitä jatku aikuisuuteen asti.”

”Mä olin 17 ku mä jouduin ekan kerran vankilaan.”

STOP HUUMEILLE RY

Stop Huumeille ry on vuonna 2000 perustettu päihdekuntoutujien vertaistukeen keskittynyt yhdistys. Stoppi tukee päihteettömyyttä tarjoamalla maksutonta, vertaistukeen perustuvaa päihteetöntä toimintaa. Stop Huumeille ry toimii yhteistyössä päihdekuntoutuslaitosten, päihdetyötä tekevien järjestöjen, vankiloiden päihteettömien osastojen, sosiaalivirastojen ja muiden alan toimijoiden kanssa, ja osallistuu päihteettömyyttä edistäviin työryhmiin ja tapahtumiin. Käytännön tasolla toiminta perustuu vapaaehtoisuuteen, päihteettömiin vaihtoehtoihin, vertaistukeen ja läsnäoloon. Ainoa edellytys toimintaan osallistumiselle on päihteettömyys Stopin tiloissa ja tapahtumissa. Kutakin henkilöä tuetaan hänen omista lähtökohdistaan ja hänen tarpeensa ja toiveensa huomioiden.

Pakkamestarinkatu 2
info.helsinki@stophuumeille.fi
00520 Helsinki

Päihteetön olohuone
p. 044 510 5551

Toimisto avoinna arkisin kello 9-15

<https://stophuumeille.fi/>

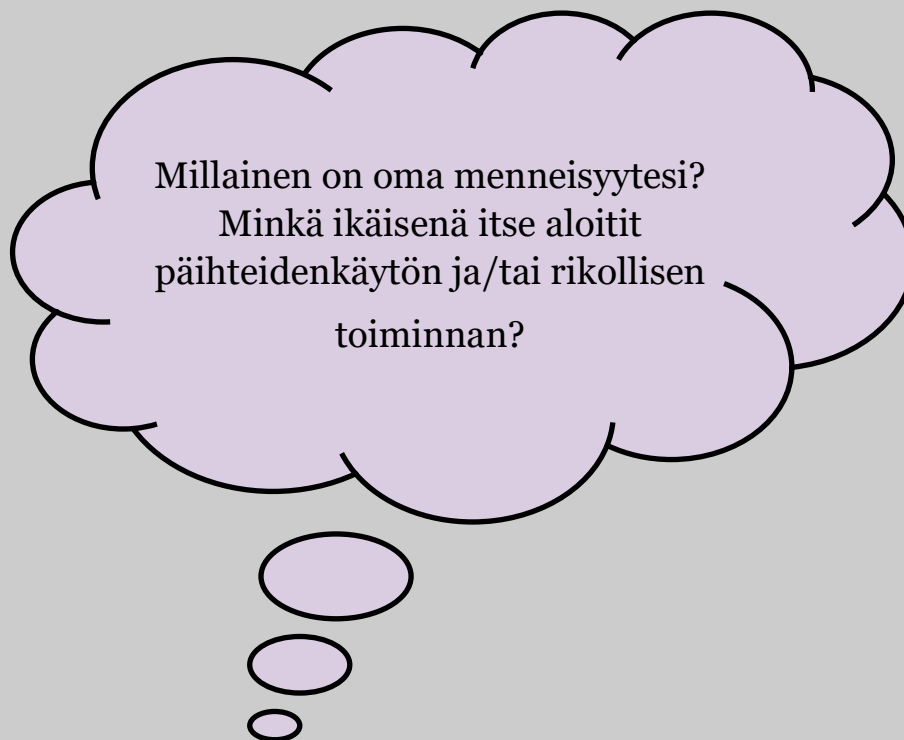
”Tosi pitkä tie. Nuorena alkanut huomionhauulla ja jännityksellä ja sit se on vaan syventynyt ja syventynyt. Olin seittämännellä luokalla kun alko kovat huumeet ja sit kun rupesin piikittää seittämännellä niin ekat ryöstöt tapahtui, ihan tämmöiset silmästä silmään.”

”Yli kolmekymmentä vuotta käyttänyt päihteitä. Ihan lapsesta asti ja aina tonne vuoteen 2015, joulukuussa pääsin katkolle ekan kerran elämässä, nii siihen se sitten loppu.”

KATKO – KATKAISUHOITO

Katkaisuhoidossa sekä lääke- ja huumevieroituksessa pyritään päihdekierteen, runsaan ja pitkään jatkuneen päihteidenkäytön, katkaisemiseen. Päihteidenkäytön lopettamiseen liittyvät yleensä vieroitusoireet, joita voivat olla hermostuneisuus, ahdistus, pelot, unettomuus, vatsavaivat, säryt jne. Vieroitusoireita hoidetaan oireiden mukaisesti ja lievitetään tarvittaessa lääkityksellä. Katkaisuhuito tapahtuu lääkärin valvonnassa. Hoidossa ollaan ympärivuorokautisesti. Hoitoajat vaihtelevat muutamasta vuorokaudesta 1–2 viikkoon, lääke- ja huumevieroituksessa 1–4 viikkoa. Katkaisuhoidon aikana laaditaan jatkohoitosuunnitelma ja luodaan pohjaa myöhemmälle päihdeongelman hoidolle.

<https://a-klinikkasaatio.fi/a-klinikkasaatio/hoidon-ja-asiakastyon-menetelmia/katkaisuhoito>

IHMISSUHTEET RIKOLLISUUDEN SISÄ- JA ULKOPUOLELLA

Päihteiden käyttö aiheuttaa monenlaista tuen sekä avun tarvetta niin käyttäjälle kuin heidän läheisilleen. Päihteiden käytön haitat voivat heijastua käyttäjän lähipiiriin sosiaalisina haittoina, kuten ihmissuhdeongelmina. Päihteiden pitkäaikaiskäytön haittoina fyysisen riippuvuusongelman rinnalla kulkee usein sosiaalinen riippuvuus, jossa esimerkiksi kaveripiiri koostuu käyttäjistä, joista saattaa olla haastavaa irrottautua. (THL 2019a).

Myös haastateltavien läheissuhteisiin on rikollisuudella ja päihteillä ollut suuria vaikutuksia. Rikollisuuden ja päihteiden vaikutukset heijastuivat haastateltavien lapsiin, puolisoihin, sisaruksiin sekä vanhempiin. Kaveripiiri koostui usein toisista käyttäjistä maailmassa jossa oma etu oli jokaiselle tärkein ja jossa ei lojaaliutta tunnettu.

Minkälaisia vaikutuksia rikollisuudella, vankeudella ja päihde-elämällä on sosiaaliin suhteisiin?

”Eihän siellä mitään terveitä ihmissuhteita ollut. Jos joskus pystyi, hyvin harvoin, olen puoli vuotta selvinpäin ja just kun suhun aletaan luottaa, ni sit se taas kaatuu se homma.”

”No kyllä niillä on suuria vaikutuksia. Mullakin se on ollut sellaista juoksemista vankilasta vankilaan ja koko ajan vapauteen ja mä en ole päässyt silleen oikein asettumaan. Ja sama se, että mullakin on jo pieniä lapsia ja mä en ole pystynyt niistä silleen huolehtimaan millään tavalla kun mä en ole pystynyt huolehtimaan itsestänikään. Se, että mä olen koko ajan ollut linnassa niin se on hajottanut mun perhesuhteita.”

”No läheiset nyt ei oikein tykänneet siitä. Mutta ne ei ole ikinä kääntäneet mulle selkää.”

VAMOS- HANKE, ROMANITYÖ

Vamos auttaa 16-29 vuotiaita nuoria, joita huolettaa esimerkiksi arjessa pärjääminen, mielenterveys, asuminen, raha-asiat tai koulu- ja työelämään pääsy. Jokainen Vamoksessa aloittava nuori saa oman työntekijän, jolla on aikaa tutustua ja vastata hänen tarpeisiinsa. Tukea saa niin arkeen kuin tulevaisuuden suunnitteluun. Vähitellen etsitään nuorelle yhdessä polku kouluun tai töihin.

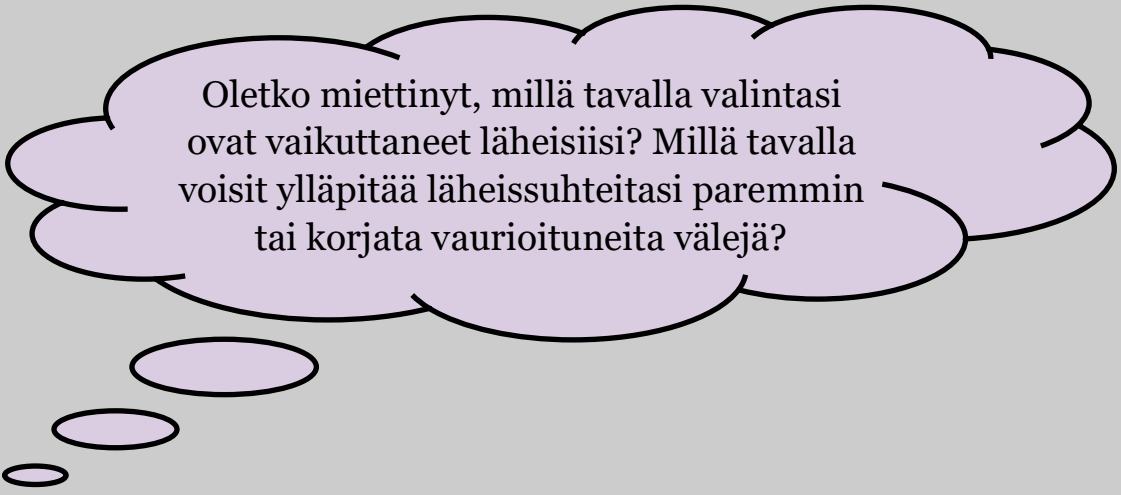
Vamos romanityön kohderyhmänä ovat pääkaupunkiseudun vankiloiden ja Itä-Helsingin päihteitä käyttävät nuoret, erityisesti nuoret romanimiehet sekä peruskoulun keskeyttäneet, peruskoulua käyvät ja 2.asteella opiskelevat nuoret romanit.

<https://www.hdl.fi/vamos/>

”Kauheita vaikutuksia. Onhan nyt mennyt kaikki suhteet loppujen lopuksi tosi huonoiksi, ei ole ollut selväpäisiä kavereita. Se kaveripiirikin on loppujen lopuksi sillain, että sen tajusi sitten loppuun, ettei sielläkään niitä todellisia ystäviä enää ollut, kaikki käytti kaikkia hyväksi. Perhe pisti loppujen lopuksi välit poikki, eikä halunnut olla missään tekemisissä, että kyllä on vaikuttanut ihan suunnattomasti ja siinä on kauhea duuni ollut, että on saanut uudestaan luotua niitä välejä.”

”Nyt on vasta alkanut selkeytyä itsellekin, että mitä se sitten todellisuudessa on aiheuttanut muille ihmisille kun itsekkin joutuu seuraamaan tässä kun veli käyttää ja on huonossa kunnossa, että miten pelkää sen puolesta ja mitä vanhemmat on sitten kokenut kun kaikki lapset käyttää, niin sitä että mitä ne on joutuneet kokemaan niin se on aivan järjetöntä. Enhän mä voi odottaa, että ne tästä yhtäkkiä korjaantuisivat. Se on pitkä prosessi.”

”Äiti ei oo oikeestaan ollu sen jälkeen... mä olin viistoista ku se pakkas mun kassit ku mä jäin silloin piikkihuumeista kiinni. Ollaan silloin tällöin jotain sanoja vaihdeltu, mut ei käytännössä olla missään tekemisissä. Isä on ollu rikollinen ja isän kanssa oon tehny rikoksia. Faija kuoli viinaan, se oli kans kova paikka.”

Oletko miettinyt, millä tavalla valintasi ovat vaikuttaneet läheisiisi? Millä tavalla voisit ylläpitää läheissuhteitasi paremmin tai korjata vaurioituneita välejä?

Vankila-aikana on tärkeää ylläpitää suhteita läheisiinsä; vanhempiin, lapsiin ja ystäviin. Vankilassa järjestetään monenlaisia tapaamisia, kuten valvottuja, valvomattomia sekä videoyhteyden välityksellä toteutuvia tapaamisia. Näistä saat lisätietoa osaston valvontahenkilökunnalta sekä erityisohjaajilta. Tämän lisäksi vankilan järjestyssäännöistä löydät tietoa sekä ohjeita vankilassa toteutuvista tapaamisista ja kuinka näitä voi hakea.

TALOUDELLISET MENETYKSET TUNTUVIA

Päihteiden käytön haitat voivat liittyä käytön vuoksi tapahtuviin yksittäisiin tapaturmiin, kuten väkivallan tekoihin tai liikennejuopumukseen, jotka johtavat rikos- ja korvausvastuuseen. Pitkäaikaisen käytön aiheuttamat vaikutukset voivat heijastua talouteen esimerkiksi työkyvyttömyydestä johtuvana ansionmenetyksenä. Päihteiden käyttö lisää myös riskiä joutua velka- ja rikoskierteeseen. (THL 2019a).

Haastateltavillamme velkaa on kertynyt pääasiassa oikeusasteiden määräämistä vahingonkorvauksista. Moni heistä haaveilee velkajärjestelystä, mutta on silti onnellinen tullessaan tänä päivänä toimeen rehellisesti pienilläkin ansioilla. Taloudellista tilannetta voi siviilissä olla vaikea korjata myös ilman ammattia ja työkokemusta.

VELKAJÄRJESTELY

Yksityishenkilön velkajärjestelyllä voidaan ratkaista sellaiset velkaongelmat, joihin ei muuta keinoa löydy, koska maksukyky ei riitä kaikkien velkojen maksamiseen.

Velkajärjestelyssä velkoja maksetaan oman maksukykyyn mukaan tavallisesti kolmesta viiteen vuotta ja loput, maksamatta jääneet velat saa anteeksi.

Se on tarkoitettu yksityishenkilölle tai pienyrittäjälle, joka asuu vakituisesti Suomessa.

Velkajärjestelyä haetaan käräjäoikeudesta ja hakemuksen tekemisessä auttaa aina talous- ja velkaneuvoja oikeusaputoimistossa

<https://www.takuusaatio.fi/tietoa-ja-ratkaisuja/ratkaisuja-velkaongelmiin/hae-velkajarjestelya-tuomioistuimesta>

Minkälaisia vaikutuksia rikollisuudella on ollut talouteesi?

”Kakskymppisenä on jo ihan hirveet velat, miljoonamersut oot tuhonnu.”

”Täytyy sanoa, että taloudellisia vaikutuksia on ollut se, että on tullut tosi paljon velkaa. Ja se, että nyt kun yrittäisi saada asiat järjestykseen, niin se on tosi haastavaa. Se, että sitä velkaa on kertynyt ja jossain vaiheessa se pitää hoitaa, niin kyllä mua vituttaa se, että on tehnyt semmoisia pieniä juttuja, mistä ei ole sitten ollut mitään hyötyä, mistä on joutunut linnaan ja nyt niistä on hirveästi velkaa.”

”Vankeusaika on vaikuttanut tietysti talouteen niin hyvin, että kaikki se, mitä on siviilissä tehnyt, niin se on mennyt, että se ei ole halpaa se lusiminen.”

”Kyllä se ulosottomies käy... Siis mulla oli just ulosottovelat kuitattu, mutta tästä viimeiseltä tuomiolta tuli sitten kymppitonneja lisää.”

”On satojatuhansia valtiolle velkaa, että onhan se sillain, mutta... tulee toimeen. Että eihän näilläkään nyt mitään ihmeellistä saa, mutta olen tyytyväinen siihen, että saa ruuat ja on kämppä ja pystyy jotenkin elämään. Sekin on semmoinen opettelu ollut, kun aikaisemmin on mennyt rahat samana päivänä kuin on tullut ja sitten on eletty kädestä suuhun..”

”Yläasteen jälkeen mä aattelin et mä pidän välivuoden ja sit meen johonki kouluun. Mut sit mä jouduin tosi nuorena vankilaan. Mä olin vuoden vankilassa, sit puol vuotta siviilissä, kaks vuotta vankilassa, puoltoista siviilissä ja nyt yli 4 vuotta vankilassa. Et nyt ku mä pääsen pois, niin ei mul oo vielääkään ammattia.”

Vankeusaikana voit selvittää omaa velkatilannettasi sekä mahdollisuuksiesi mukaan myös aloittaa maksamaan kertyneitä velkoja. Velkaongelmien ratkaiseminen voi viedä aikaa, joten niiden selvittelyn aloittaminen rangaistusaikana on ehdottoman kannattavaa. Pyydä apua velkatilanteesi kartoittamiseen vankilan erityisohjaajilta.

Millainen on oma taloudellinen tilanteesi nyt ja millainen haluaisit sen olevantulevaisuudessa?

TERVEYDELLISET HAITAT

Päihteiden käyttö voi aiheuttaa negatiivisia terveysvaikutuksia, kuten riippuvuusongelmia, mielenterveyden häiriöitä tai fyysistä sairastumista. (THL 2019b).

Joukamaan tutkimuksen mukaan vankien mielenterveyden häiriöt ja fyysinen sairastavuus on yleistynyt sekä riippuvuusongelmista kärsitään kymmenkertaisesti muuhun väestöön verrattuna. (Joukamaa & työryhmä 2010, 74).

Myös haastateltavamme ovat kärsineet monenlaisista terveyshaitoista, joista yleisimpänä nousi esiin C-hepatiitti. Päihteet ovat aiheuttaneet myös onnettomuuksia ja historia päihteidenkäyttäjänä tai vankina saattaa vaikuttaa yhä edelleen päivittäisiin terveysasioihin.

Minkälaisia vaikutuksia rikollisuudella ja päihteiden käytöllä on ollut terveyteesi?

”Mulla on ollut terveyteen silleen vaikutuksia, että mulla on ollut tosi paljon tapaturmia, niin että mä olen ollut sairaalassa ja ne on liittyneet päihteisiin, että mulla on leikattu aika monta paikkaa päihteiden käytön seurauksena. Ei suoranaisesti ne huumeet ole tehneet sitä, mutta sitten kaikki muu oheistoiminta, väkivalta ja kaikki muu mitä siellä on tullut, niin niistä on joutunut kärsimään kanssa. On edelleen vähän vajaatoimintaa, on leikattu niin monta eri paikkaa.”

”On sillain että ensiksikin mielenterveys, niin kuin semmoinen masennus ja ahdistus, että siitä kesti tosi kauan päästä irti, kaikennäköistä pelkoa oli tosi vahvasti. Sit mä olen nyt esimerkiksi viimeisen vuoden ollut koko ajan kipeänä, että siitä käyttämisestä se johtuu. Mä en osaa stressiä hallita tai semmoisia, että kyllä on käyttämisestä tullut semmoisia jälkiä. Mutta sillain mielenterveyden kanssa on nyt ihan ok, että aika hyvin palautunut kumminkin.”

”No C-hepatiitin mä olen saanu. Ei oo ainuttaka omaa hammasta suussa, et hampaat on menny.”

HEPATIITTI C

Hepatiitti C on viruksen aiheuttama maksatulehdus. Hepatiitti C tarttuu herkästi veren välityksellä esimerkiksi pistovälineiden yhteiskäytössä. Harvinaisia tartuntatapoja ovat synnytyksessä äidistä lapseen tapahtuvat tartunnat ja seksitartunnat. Hepatiitti C -tartuntoja voidaan ehkäistä välttämällä verialtistusta. Tärkeää on

- puhtaiden välineiden käyttö huumeiden- ja dopingaineiden valmistuksessa ja pistoskäytössä
- puhtaiden välineiden käyttö tatuointeja, lävistyksiä ja akupunktiota tehdessä
- kondomin ja vesi- tai silikonipohjaisen liukuvoiteen käyttö etenkin anaaliseksiä

<https://thl.fi/fi/web/infektiotaudit-ja-rokotukset/taudit-ja-torjunta/taudit-ja-taudinaiheuttajat-a-o/hepatiitti-c>

”Mua ei mun mielestä oteta tosissaan terveyskeskuksessa, jotenkin toisarvoistetaan. Kun mulla on selkävaivoja niin siihenkin jouduin yli vuoden päivittäistä kipua sietää ennen kuin sain lääkityksen. Se että mä oon ollut vankilassa ja mulla on ennen ollut päihdeongelma niin se vaikuttaa vielä niin paljon et sit ku mulle tulee sairauksia johon tarttis jonkun vahvemman lääkkeen, nii sit mä en saa. Ja sitten esimerkiksi neuvola. Mä jouduin raskaana ollessa siihen naistenklinikan HAL-polille. Siellä mä jouduin käymään seuloissa ja jotenkin musta tuntuu että multa vietiin raskausajan ilo pois. Et mä olin joku outo, erikoinen otus, tuntu että mua kohdeltiin erikoisena otuksena ja kyseltiin vankilasta eikä raskaudesta.”

HAL-POLI/HAL-VASTAANOTTO = Erityispoliklinikka huume-, alkoholi- tai lääkeongelmallisille raskaana oleville

Millä tavoin rikollisuus ja päihteet ovat vaikuttaneet terveydentilaasi? Millä tavoin olet hoitanut terveyttäsi rikos- ja päihdekierteessä?

Kaikissa Suomen vankiloissa on mahdollisuus päästä vankiterveydenhuollon poliklinikalle, joissa työskentelee terveydenhuollon ammattilaisia. Vankiterveydenhuollon kautta on mahdollisuus hoidattaa muun muassa C-hepatiitti ja vankiloissa on tarjolla monenlaista keskusteluapua. Asiointilomakkeen avulla voit ottaa yhteyttä esimerkiksi erityisohjaajaan, psykologiin tai vankilan pastoriin. Terveydellisissä asioissa ota yhteyttä vankilan poliklinikkaan.

2 VANKEUSAIKA RIKOLLISUUDESTA IRROTTAUTUMISEN TUKENA

Rikollisuus, päihteet ja syrjäytyminen ovat yleisen kriminaalipolitiikan näkökulmasta vahvasti toisiinsa kietoutuneita tekijöitä, joihin voidaan vaikuttaa erilaisilla toiminnoilla rangaistuksen aikana (Päihdelinjaukset 2012, 1-4). Vankeuslaissa vankeuden täytäntöönpanon päämääränä kuvataan olevan vangin sijoittuminen yhteiskuntaan edistämällä elämänhallintaa niin, että se antaa valmiuksia rikoksettomaan elämään tulevaisuudessa. Rikosseuraamuslaitos toiminnallaan pyrkii uusintarikollisuuden vähentämiseen sekä edistämään yhteiskuntaan integroitumista ja se vaatii toimiakseen myös kuntien, kolmannen sektorin ja valtion kaikkienensa ylittäviä toimintamuotoja.

(L767/2005, §2; Tyni 2015, 115.)

Vankilassa vangin rikolliseen käyttäytymiseen vaikutetaan kuntoutus-, työ- ja opiskeluohjelmilla. Lisäksi vankia motivoidaan ja arvioidaan tämän henkilökohtaisia valmiuksia. Asumista ja taloudellista tilannetta selvitetään muun muassa yksilökeskusteluilla. Rikollisia yhteyksiä pyritään vähentämään osastoinnin sekä sijoittelun keinoin ja päihdetyöllä pyritään vaikuttamaan yksilön hyvinvointiin. Päivittäiset laitosrutiinit, vertaistukiryhmät sekä perhesuhteiden vahvistaminen ovat osa sosiaalisten verkostojen ylläpitoa. (Nurminen ym. 2008, 11-12.)

”EI VANKILA VOI PAKOTTAA SUA MITÄÄN TEKEEN”

Haastateltavat kokivat saaneensa tukea rikollisuudesta ja päihteistä irrottautumiseen jo vankeusaikana, esimerkiksi päihteettömien osastojen ja toimintaohjelmien muodossa. Tuen määrä ja muodot kuitenkin lisääntyivät vasta kun heidän oma muutosmotivaationsa kasvoi ja he pystyivät osoittamaan henkilökunnalle oman tahtotilansa muutoksen tekemiseen.

Miten rikollisuudesta irrottautumiseen voi saada tukea vankeusaikana? Miten sinua tuettiin?

”Nää jotka vankilassa tekee oikeesti sitä duunii, nii onhan siellä jäätävän kovaa ammattitaitoa. Jotenkin kun sais näkemään et ne ei oo vihollisii, nii sehän pelkästään auttais aika paljon.”

”Kyl mä oon saanu tosi hyvää tukee, eli mua on ohjattu tosi hyvin noihin toimintaosastoille.

Mä olin tällä tuomiolla päihteettömällä osastolla, se oli tosi hyvä ja sieltä kannustettiin kaikkeen.”

”Kyllä ne sitten tuki, kun itse alkoi tekemään sen oman jutun eteen jotain ja ne näki, että pysyy selvinpäin ja hoitaa asiat kunnolla, niin sitten sitä tuettiin kyllä hyvinkin.”

PÄIHTEETÖN OSASTO / SOPIMUSOSASTO

Suljetuissa vankiloissa on sopimusosastoja, joiden tarkoituksena on tukea päihteettömyyttä vankeusaikana. Osastolle sijoittamisen ehtona on sitoutua siellä järjestettävään toimintaan sekä päihteettömyyden valvontaan, eli virtsa- tai sylkinäytteen antoon sekä puhallutukseen.

(Vankeuslaki 5 luku, 4§; 16 luku, 3§)

”Se on mahdollista saada (tukea vankeusaikana), että se riippuu siitä omasta halusta tehdä asioita. Jos mä mietin omalta kohdalta, niin mä olen saanut tukea siinä paljonkin, mutta se vaati sitä, että mä lähdin itse työskentelemään sen eteen ja niiden omien arvojen eteen ja jätin ne vanhat kaverit ja lähdin niin kuin vankilassa pois niistä vanhoista kavereista ja vanhoista piireistä ja lähdin päihdekuntoutusosastolle. Periaatteessa se, että lähdin niistä piireistä pois hoitamaan tuota omaa päihdeongelmaani, niin sitten mä olen sen jälkeen saanut tuen.”

”Kyllä jos sä haluat oikeesti muutosta ja haluat tehdä töitä asian eteen, niin kyl se on oikeesti vankilassa mahdollista. Mut sit tietenkään ei vankila voi pakottaa sua mitään tekeen.”

Vankilassa työskentelee eri ammattiryhmiä, joiden puoleen voit kääntyä ja saada tukea monessakin elämän osa-alueessa. Vankilan erityishenkilöstön kautta pääset halutessasi käsittelemään mm. päihdeongelmaa, rikoshistoriaa tai suunnittelemaan vapautumista. Vankilassa voi olla myös sopimusosastoja tai yhteisömuotoista kuntoutusta. Kysy lisää vankilasi antamista mahdollisuuksista esimerkiksi oman osastosi vartijoilta, rikosseuraamusesimieheltä tai erityisohjaajilta. Tuen saaminen edellyttää kuitenkin aina myös omaa halua käsitellä ja muuttaa asioita.

Millä tavoin sinua on tuettu vankeusaikana?

YHTEISÖN ASENNEN VOI VAIKEUTTAA MUUTOSTA

Vankiyhteisön painostus, asenteet kuntoutusta kohtaan ja hierarkia ovat olleet keskeisimpiä haastateltaviemme muutosta vaikeuttaneita asioita vankila-aikana. Halu muuttua on kuitenkin jossain vaiheessa noussut tärkeämmäksi kuin ryhmän painostus, negatiiviset asenteet tai väärä tieto olemassa olevista mahdollisuuksista.

Minkälaiset asiat vankeusaikana voivat vaikeuttaa rikollisuudesta irrottautumista?

”Eri vankiloissa on erilainen kulttuuri. Siellä, kun aika käy pitkäksi, aletaan puimaan toisten asioita. Ja sitten kun sitä tarpeeksi puidaan, ne muuttuu todeksi.”

”No esimerkiksi Sörkka-yhteisöstä, siis näillä vässyköillä jotka siellä puivat kongilla, että; ”Mikä se Sörkka-yhteisö on, siellä on vasikoita” ja näin, niin se sellainen vääristynyt tieto. Sitten kun sinne menee oikeita ihmisiä, niin sitten se myös muokkaa sitä ymmärrystä siitä yhteisöstä. Kyllä näitä huutelijoita riittää aina, jotka yrittää putsata sitä omaa pöytää ja huudellaan toisista.”

”Nuorten kans pitäis olla erityisen tarkka ja sit oikeesti vankiloissa on semmosia kavereita, jotka saattaa käyttää hyväksi sitä et on nuori kavერი, tommonen joka vähän ihailee ja saattaa sen sit ihan mitä vaan laittaa tekeen.”

”Semmoista pelkoa tietyllä tavalla siitä, mitä tietoa jostakin tulee, tai jos joku tietää tiettyjä asioita. Se on tietyllä tavalla sellaista aika yleistä, saattaa olla monessa paikassa. Jos joku hoitaa

omia asioitaan eteenpäin tai haluaa esimerkiksi pois tästä vankilasta, niin tottakai se käy ohjaajan luona. Tai jos se käy jossain muualla, ei se tarkoita sitä, että se puhuisi niitä asioita mitä siellä osastolla tapahtuu vaan se puhuu sitä, miten se itse haluaa päästä eteenpäin ja pois sieltä.”

”Se hierarkia tietyllä tavalla on erilainen suljetussa vankilassa, kuin taas sitten esimerkiksi avovankilassa. Avolaitoksessa on aika paljon sitä, että sä pystyt keskittymään siihen omaan toimintaan pelkästään ja sä pystyt valikoida mihin sä menet milloinkin, mutta sitten taas suljetussa vankilassa on tietty sellainen hierarkia, mikä menee ja minkä mukaan pitää mennä.”

SÖRKKA- YHTEISÖ

Sörkka- yhteisö on Helsingin vankilassa oleva yhteisökuntoutuksen periaatteille rakentuva päihdekuntoutusosasto. Yhteisökuntoutusohjelma pyrkii antamaan valmiuksia siviilielämää varten vahvistamalla itsetuntemusta ja seuraamusajattelua liittyen päihteettömään ja rikoksettomaan elämään. Ohjelma sisältää mm. ryhmätoimintaa, tehtäviä, keskusteluryhmiä, toiminnallisia ryhmiä sekä yksilökeskusteluja.

(<https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/taytantonpano/toiminnot/kuntouttavatoiminta-paihdeetyo/paihdeohjelmat.html>)

”Silloin kun mä olin menossa Kisko- hoitoon, niin mähän kuulin siitä tosi paljon negatiivista ja suhtauduttiin siihen, että ihminen menee päihdekuntoutukseen tai johonkin tällaiseen, että se on vähän ”sellainen”. Se ei ole ihan kaikille, ei voi yleistää, mutta on niitä ketkä ajattelee sen silleen, että: ”Noi menee sinne vain, että ne pääsee jonnekin ulkopuolelle” ja just semmoista, että: ”Vasikat menee tommoisiin”. Vähän semmoinen asenne niihin, koska siellä puhutaan asioita.”

VANKILAKISKO = Nykyisin jo lakkautettu yhteisöllinen päihdehoitomuoto, ollut käytössä mm. Keravan vankilassa.

”Jos sä olet tavallisella osastolla missä rikollinen identiteetti kukoistaa ja siellä pönkitetään vielä sitä identiteettiä ja pullistellaan teoilla ja näin, niin se ei todellakaan vie eteenpäin vaan pitää kiinni siinä.”

”Se ilmapiiri. Ensinnäkin se, että sä olet siellä normaaliosastolla, siellä on se ajattelu siitä, että joku lähtee hoitamaan itseään vaikka jonnekin yhteisökuntoutusosastolle tai noihin, niin pidetään vähän semmoisena heikkouden merkinä. Sitten sitä arvostellaan jotenkin, että se lähtee semmoiselle osastolle, että se on varmaan joku vasikka tai rotta. Veikeintä on ehkä se, että se menee melkein sen omankin ja mitä itse haluaa, niin se menee helposti sen edelle et mitä ne toiset ajattelee. Se ei ole niin kuin sillee, että nyt ne ihmiset nostaa peukkaa ja sanoo, että: ”Vitun hienoa, että sä olet selvinpäin ja saanut elämäsi kuntoon”. Siinä tilanteessa sitä katotaan pahasti ja se on vaikein asia, semmoisesta omasta egosta irti päästäminen tai siitä, että mitä muut ajattelee.”

Tunnistatko vankiyhteisössä edellä kuvattuja asenteita tai tilanteita? Millä tavalla se vaikuttaa tai on vaikuttanut omaan käyttäytymiseesi?

Vankiloissa valvontahenkilöstö vastaa koko vankilan turvallisuudesta. Käänny vartijoiden tai rikosseuraamusesimiesten puoleen, mikäli koet tarvetta vaihtaa osastoa. Mikäli haluat sijoittua päihdeettömälle sopimusosastolle, voi asiasta keskustella valvontahenkilöstön lisäksi päihdetyöntekijöiden tai erityisohjaajien kanssa.

”KÄYTTÄIS SEN VANKEUSAJAN JOLLAIN TAVALLA HYÖDYKSI.”

Haastateltavamme osallistuivat vankeusaikana moniin vankilan tarjoamiin kuntoutusohjelmiin, hakeutuivat sopimusosastoille ja kävivät myös erityishenkilöstön puheilla. He kokevat pystyneensä hyödyntämään vankeusaikaansa myös esimerkiksi opiskelemalla, valvotun koevapauden aikaisella toiminnalla sekä tarjotuilla mahdollisuuksilla kiinnittyä jo vankeusaikana esimerkiksi NA:n toimintaan ja näin edistämään pyrkimyksiään rikoksettomaan ja pähteettömään elämään.

Minkälaisia mahdollisuuksia vankeusaika mielestäsi tarjoaa rikollisuudesta irrottautumisen tueksi?

Minkälaisia mahdollisuuksia sinulle tarjottiin?

”Vankila tarjoaa yksilökeskusteluja päihdetyöntekijän kanssa ja onhan siellä mahdollisuuksia kaikkia muitakin, kursseja ja semmoisia, mä olen käynyt kaikki mahdolliset noiden vuosien aikana.”

”Mä sain semmoista tavallaan erikoiskohtelua, kun siellä on tuttuja pamppuja jotka tunsivat mut ja sitten kun nekin rupesivat näkemään sen muutoksen mikä mussa on tapahtunut, niin mä pääsin noihin NA-ryhmiin ja näihin Rediksiin käymään.”

NA – Nimettömät Narkomaanit

NA tarjoaa mahdollisuuden toipua addiktiosairaudesta vaikutuksista toteuttamalla 12 askeleen ohjelmaa sekä osallistumalla säännöllisesti ryhmien kokouksiin. Ryhmien ilmapiiri tarjoaa vertaistukea sekä jatkuvan tukiverkoston addikteilta, jotka haluavat saavuttaa huumeettoman elämän ja ylläpitää sitä.

<https://www.nasuomi.org/>

NA-Infopuhelin klo 18-20

Soita 050 307 7597

Infopuhelin päivystää myös perjantaisin
klo 12-14.

AA – Anonyymit Alkoholistit

AA on miesten ja naisten toveriseura, jossa he jakavat keskenään kokemuksensa, voimansa ja toivonsa voidakseen ratkaista yhteisen ongelmansa sekä auttaakseen toisia tervehtymään alkoholismista. Ainoa jäseneksi pääsyn vaatimus on halu lopettaa juominen.

AA:ssa ei ole mitään velvoitteita eikä jäsenmaksuja.

<https://www.aasuomi.fi/>

Auttava puhelin: (09) 750 200 (klo 9-21)

”Mä lähdin sinne yhteisökuntoutukseen ja sitten alettiin työstämään sitä mun päihdeongelmaa. Että sitten kun mä aloin työskentelemään niin mä pääsin avotaloon, mä pääsin avotalosta r-kuntoutukseen ja koevapauteen. Mä sain kaksi vuotta olla yhteisökuntoutuksessa vankila-aikana, pitkä hoito ja vankila maksoi vielä r-kuntoutuksen ja koevapauden kuntoutus, niinku tänne siviilikuntoutuslaitokseen. Sain olla yhdeksän kuukautta melkein täällä panta jalassa.”

R-KUNTOUTUS

Rangaistusaikainen kuntoutus. Vankilan päihdekuntoutuksen läpikäyneitä vankeja voidaan sijoittaa myös ulkopuoliseen päihdehoito- tai kuntoutuslaitokseen enintään kuuden kuukauden ajaksi, mikäli sen todetaan edistävän kuntoutumista.

Esimerkiksi Silta-Valmennusyhdistyksen kanssa yhteistyössä toteutettavan kuntoutuksen avulla työstetään vangin elämänmuutosprosessia, sekä tarjotaan välineet elämänhallinnan ja toimintakyvyn lisäämiseen ja päihteiden käytön vähentämiseen.

<https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/taytantonpano/toiminnot/muusosiaalinenkuntoutus.html>

<https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/taytantonpano/toiminnot/kuntouttavatoimintapaihdeyto.html>

<https://www.siltavalmennus.fi/>

”Oon mä vankilassa opiskellu ammatin itelleni ja silleen pystyny hyödyntää niit aikoja.”

KEIJO

Kokemusasiantuntajakoulutus rikos- ja päihdetaustaisille. Osallistuminen on vapaaehtoista ja maksutonta. Pää tavoitteena on kehittää työllistymistä tukeva koulutusmalli, joka perustuu kokemusasiantuntijuuteen ja sen ammatilliseen hyödyntämiseen. Koulutuksia järjestetään Tampereella ja Vantaalla.

<https://www.keijo.net/>

”Se on kuntouttava vankityösystemi avolla, joka mahdollisti. Se on siis ollut isona osana mun tätä taivalta siinä mielessä, että se on mahdollistanut Keijossa käymisen, sitten se, että mä olen saanut kiinnittyä tänne ja käydä näissä Rediksissä ja Raittiloissa ja tutustua tähän siviilikenttään, vielä tuomion aikana. Pääsee käymään näissä kolmannen sektorin paikoissa, tutustumaan ihmisiin ja kiinnittymään tänne, koska nämä ovat olleet hirveänä tukena mulle.”

”Loistavat mahdollisuudet. Varsinkin jos on vähän pidempi tuomio, niin silloinhan sulla on aikaa pysähtyä miettiä niitä asioita, hakeutua vaikka yhteisökuntoutuspaikkaan ja nimenomaan se aika on mahdollisuus, jos sen käyttää hyvin ja oikein.”

VERTAISTUKI REDIS – päihteen olohuone Helsingissä

Vertaistuki Redis on päihteen kohtaamispaikka.
Muita vaatimuksia sisäänpääsulle ei ole.

Vertaistuki Redis ohjaa päihderiippuvuudesta ja
vankilakierteestä toipuvia ihmisiä elämässään
eteenpäin.

Käytössä on monipuolinen tukiverkko, josta löytyy apua
elämänhallinnan ongelmiin, esimerkiksi vapautumisen
jälkeen.

<https://www.krit.fi/saatio/palvelumme/vertaistuki-redis/>

Redis toimisto
050 4124 303

”Ilman sitä asteittaista vapautumista, tosi heikoilla olisin ollut. Että kun mä olen ihan kakarasta asti käyttänyt huumeita ja elänyt siitä asti siviilissä aina sekaisin niin ei mulla ole ollut, en mä ole esimerkiksi mitään laskuja maksanut ikinä tai tehnyt yhtään mitään muuta kuin rikoksia ja vetänyt kamaa. On joutunut kaikki opettelemaan uudestaan, että asteittainen vapautus on ollut ihan ehdoton mulle, että on ne siinä tukenut paljonkin.”

RAITTILO – päihteen päihteen vertaisuutta Herttoniemessä

Raittilo tarjoaa vertaisuutta toimintakykyisille ja aktiivisuutta
haluaville päihde- ja mielenterveyskuntoutujille. Mukaan
ovat tervetulleita kaikki, jotka kaipaavat aktiivista toimintaa
ja yhdessä oloa iltaisin sekä viikonloppuisin.

[https://www.krit.fi/saatio/verkostot/raittilo/
raittilo@krit.fi](https://www.krit.fi/saatio/verkostot/raittilo/raittilo@krit.fi)

SARAMÄEN YHTEISÖ

Turun vankilassa oleva 7- paikkainen yhteisökuntoutusosasto. Osasto on vankilan sopimusosasto, jossa on oma päiväjärjestys, mikä sisältää mm. päivittäisiä kuntoutusteemaisia keskusteluryhmiä, yksilökeskusteluja, liikunnallisia aktiviteettejä, kädentaitojen kehittämistä, arjentaitojen harjoittelua sekä NA-/AA- ryhmiä. Osastolle sijoittaminen edellyttää sitoutumista yhteisön sääntöihin, motivaatiota päihteettömyyteen ja päihdekuntoutukseen sekä ettei henkilöllä ole riippuvuutta aiheuttavaa lääkitystä eikä keskeneräisiä oikeusasioita. (Erityisohjaaja, Käyrän vankila)

”Kun mä olin Saramäessä ja siinä alettiin käymään tätä NA-ohjelmaa läpi ja sitten mä pääsin siitä vuoden päästä avovankilaan Käyräparkkiin niin me alettiin käymään noissa NA-ryhmissä. Se on ollut se vertaistukiryhmät mulle se juttu, mikä on tänä päivänäkin tärkeä osa mun selvinpään oloa. Sitten kun mä tänne Tampereelle tulin Käyräparkista, niin saman tien mä kiinnityin tähän KRIS:iin ja olen ollutkin tässä nyt sitten.”

KÄYRÄPARK

Käyrän avovankilassa toimiva 8- paikkainen päihteetön sopimusosasto, joka perustuu yhteisökuntoutuksen periaatteille. Yhteisö toimii erillään muun vankilan toiminnoista omassa rakennuksessaan. Toiminta koostuu päivittäisistä kuntoutusryhmistä, vertaistuellisuudesta, työtoiminnasta, vapaa-ajan toiminnoista ja ulkopuolisista käynneistä mm. AA / NA, työtoiminta. Sijoittuminen Käyräpark- yhteisökuntoutusosastolle edellyttää avolaitoskelpoisuutta, sitoutumista yhteisön toimintaan, motivaatiota päihteettömyyteen, mielellään kokemusta päihdekuntoutuksesta (siviilissä tai vankilassa) sekä sen tarve ja ettei henkilöllä ole riippuvuutta aiheuttavaa lääkitystä. Tavoitteena yhteisössä on rikokseton ja päihteetön elämäntapa, siviiliin valmistautuminen sekä vertaistukeen kiinnittyminen.
(Erityisohjaaja, Käyrän vankila)

”Kyllä mä koen, että valvottu koevapaus on hyvä. Siinä on ne tietyt pelisäännöt, mihin mä sitoudun ja mä pidän niistä kiinni ja se, että mä olen kumminkin vanki sinä aikana, että mulla on mahdollisuus viedä itseäni eteenpäin ja saada se sopeutumisen sinne siviiliin sinä aikana kun mä olen koevapaudessa. Se on paljon parempi kuin se, että mä olisin täällä vankilassa. Ja se mahdollistaa kaikki mun perhesuhteet, läheiset, kaikki muut.”

VKV - valvottu koevapaus

Vanki voidaan tietyin edellytyksin sijoittaa vankilan ulkopuolelle teknisin välinein ja muulla tavoin valvottuun koevapauteen enintään kuusi kuukautta ennen ehdonalaista vapauttamista tai koko rangaistuksen suorittamisesta vapauttamista.

Vangilta edellytetään päihitteettömyyden ja muiden hänelle asetettavien ehtojen noudattamista koevapauden aikana. Koevapauden valvonnasta vastaa vankila ja viranomaiset tekevät myös valvontakäyntejä kotiin. Koevapauden aikana vangilla on toimintavelvoite ja toiminta voi olla työtä, opiskelua, päihdekuntoutusta tai muuta päihitteettömyyttä tukevaa toimintaa.

Koevapaudessa oleva vanki saa liikkua ulkona vain määrättyissä paikoissa ja ennalta laaditun aikataulun mukaisesti.

<https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/taytantonpano/vapautuminen/valvottukoevapaus.html>

<https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/ajankohtaista/tiedotteetjauutiset/2013/12/lakivalvotustakoevapaudesta6292013astuuvoimaan1.1.2014..html>

Vankeusaikana on mahdollista esimerkiksi opiskella erilaisia ammattitutkintoja tai suorittaa vaikkapa peruskoulu loppuun.

Vankilat tarjoavat myös monenlaisia kursseja, joista voi olla hyötyä esimerkiksi väkivaltatilanteiden välttämässä tai arjen perusasioiden hallinnassa. Vankilasta on myös mahdollisuus päästä tietyin ehdoin poistumisluvulle, mikäli sille katsotaan olevan perusteltu syy.

Lisätietoa näistä mahdollisuuksista saat erityishenkilökunnalta sekä valvontahenkilöstöltä.

Millä tavoilla voisit käyttää tämän ajan vankilassa hyödyksi?

”KÄYTÄ NIITÄ OMIA AIVOJA.”

Haastateltaviemme mielestä muutoksen tielle pääsee parhaiten olemalla oma itsensä, uskomalla omaan itseensä ja omaan kykyynsä muuttaa elämänsä. He muistuttavat myös siitä, kuinka vankila-ajat vaikuttavat henkilön omaan tulevaisuuteen sekä läheisten elämään.

Mitä vinkkejä antaisit vankilassa oleville ja muutosta miettiville?

”Ei lähtis tavallaan niihin vankilan juttuihin mukaan, vaan pitäis sen oman päänsä jos päättää et lähtee lopettamaan. Ei kuuntelis muita ja uskois siihen muutoksen mahdollisuuteen, ettei tarvis rämpiä hirveen syvällä ja hirveen kauaa siellä.”

”Pitäis saada jollain ihmeen tavalla selväks se hintalappu siitä elämäntyylistä ja sitten se et sitä hintalappuu ei maksa yksin. Se pitää tajuta et sen maksaa sen äiti ja isä ja veli ja sisko, läheiset ja suunnilleen koiratkin ja se hintalappu, se on sairaan iso.”

”Monikaan ei tajua sitä, niinku itekään ei nuorempana tajunnu, et ne kaikki merkinnät säilyy. Ja sellainen palauttaminen siihen normaaliin, maan pinnalle, et se ei oo hienoo glamourii se elämä.”

SILTA-VALMENNUS

Silta-Valmennusyhdistys ry on Tampereen seutukunnalla toimiva oppimisen, työn ja osallisuuden kohtaustapaikka, joka tarjoaa yhteistyössä Rikosseuraamuslaitoksen kanssa mm. sosiaalista kuntoutusta vapautuville vangeille. Vanki voi suorittaa esimerkiksi valvottuun koevapauteen liittyvää toimintavelvoitetta Sillan toimipisteissä.

<https://www.siltavalmennus.fi/>

KESKUSPUHELIN

044 062 4050

ma-pe klo 9.00-11.00 ja 12.00-15.30

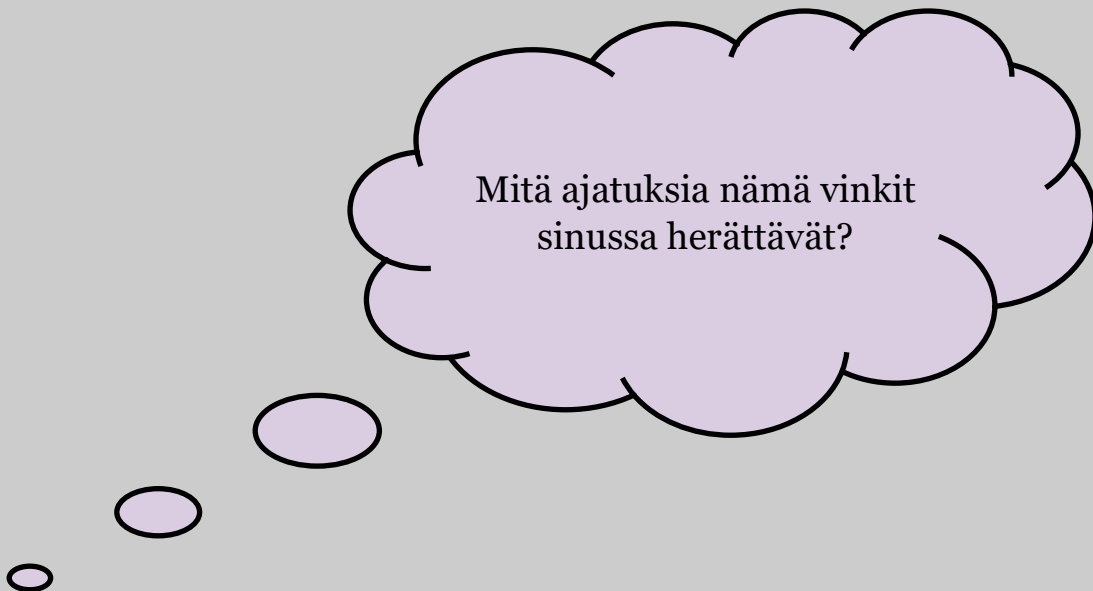
”Jo ennen kuin mä menin tuohon yhteisökuntoutusosastolle, mä menin eri osastolle sillain, että mä en ollut niiden mun vanhojen kavereiden kanssa tekemisissä. Se helpotti niin, että sitten mun ei tarvinnut ajatella mitä joku ajattelee.”

”Mä keskityin siihen, että mä olin vaan sitä mieltä, etten mä halua joutua enää vankilaan enkä käyttää päihkeitä. Se on mulla se päihteiden käyttö suoranaisesti yhteydessä mun rikollisuuteen, eli jos mä käytän päihkeitä, niin sitten mä teen semmoisia pieniä rikoksia, millä mä rahoitan sen mun päihteiden käytön ja sitten mä taas olen linnassa.”

”Mä olen aina miettinyt sen niin, että ne selvinpäänoloajat vankilassa ilman, että alkaa omia asioita työstämään, niin se on ollut ihan sama kuin se käyttäminen.”

”Vankila on niinku oikeesti paikka minne hukkaa elämänsä. Kun tulee ensimmäinen tuomio, nii sit huomaaki yhtäkkiä viiden, kuuden, seittemän vuoden pääst et onki ollu kolme tai neljä kertaa vankilassa. Et tänne saa kyllä hukattuu niit vuosii oikeesti ihan niin paljo kun niitä on. Ja sulle ei jää niistä mitään käteen. Täältä kun sä tuut niin sä alat ihan nollasta, ehkä voi olla et pakkasenkin puolelta. Et ehkä jos menee huonosti tuolla siviilissä, niin täällä menee viel viis kertaa huonommin.”

”Keskity siihen omaan tekemiseen ja käytä niitä omia aivoja.”

SUOMEN ROMANIFOORUMI

suomen Romanifoorumi - Fintiko Romano Forum on suomalaisten romanijärjestöjen keskusliitto. Toiminnan tavoitteena on kehittää romanijärjestöjen osallistumisvalmiuksia, voimaantumista ja verkostoitumista. Romanifoorumi osallistuu kansalliseen ja kansainväliseen ihmisoikeustyöhön ja yhdenvertaisuuden edistämiseen.

<https://www.romanifoorumi.fi/>

Sähköposti: info@romanifoorumi.fi

PORTTITEATTERI

Porttiteatteri on helsinkiläinen ammattilaisvetoinen vankilasta vapautuvien teatteri, joka tuottaa taiteellisesti korkeatasoista teatteria. Porttiteatterin tavoitteena on sitouttaa vapautumisvaiheessa olevia vankeja teatteritoimintaan pitkällä tähtäimellä ja mahdollistaa osallistujilleen irrottautumisen rikollisen identiteetistä.

<https://porttiteatteri.fi/>

info@porttiteatteri.fi

044 240 8800

LÄHIVARTIJA

Lähityön tavoitteena on rangaistusajan vaikuttavuus, jossa vankeja motivoidaan ja valmennetaan rikoksettomaan elämäntapaan. Lähityötä toteutetaan kaikissa kohtaamisissa ja arkipäivän tilanteissa. Lähityöhön kuuluu vartijan oma-aloitteinen rooli vangin kuntoutustyöhön sekä ohjaukseen sekä rangaistusajan suunnitelman toteuttamiseen. Tavoitteena on tukea vankeja yhteiskuntaan sopeutumisessa.

https://www.rskk.fi/fi/index/perustutkinto_1/ammattinavartija.html

A-KILTA

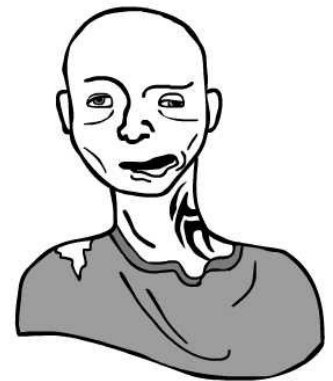
A-kiltatoiminta on päihteetöntä, vapaaehtoisuuteen perustuvaa ja monimuotoisesti toteutettavaa vertaistukitoimintaa päihdeongelmallisille ja päihdetoipujille sekä heidän läheisilleen.

Kaikki A-kiltatoiminta on päihteetöntä. Tavoitteena on päihdehaitoista vapaa, selvästi parempi elämä. A-kiltatoiminta ei ole päihdehoitoa, eikä sillä ole hoitotavoitetta. Toiminnassa ei aseteta mitään päihdehoitomuotoa toista paremmaksi ja kunnioitetaan mukana olevien itselleen asettamia tavoitteita päihteiden käytön suhteen. Päihteettömyyttä tuetaan käytettävissä olevin A-kiltatoiminnan keinoin ja ohjaamalla muiden palveluiden tai toimintojen piiriin.

A-killat ovat yhteiseltä arvopohjalta toimivia itsenäisiä yhdistyksiä.

Toimintaa on usealla paikkakunnalla Suomessa.

<https://a-killtojenliitto.fi/a-killat/>

Kara

3 RIKOLLISESTA IDENTITEETISTÄ JA RIKOKSISTA LUOPUMINEN

Tutkimusten mukaan rikollinen käyttäytyminen saattaa muuttaa henkilön arvomaailmaa, käsitystä omasta itsestään sekä tarvetta kuulua ympäröivään, perinteisillä arvoilla toimivaan yhteiskuntaan. Rikollinen identiteetti voi olla omaksuttu jo ennen ensimmäistä kiinni jäämistä ja johtua tässä tapauksessa monistakin eri syistä, kuten sosiaalisesta ympäristöstä, päihteiden käytöstä tai persoonallisuuden piirteistä (Kekki 2012, 54).

“EI RAAMATTUKAAN KIELLÄ TYÖNTEKOA.”

Epäeettisen toiminnan ja päätöksien perustelusta käytetään termiä neutralisaatiotekniikka. Neutralisaatiotekniikoiden avulla henkilö perustelee tekojaan itselleen ja muille ottamatta suoraan vastuuta omasta toiminnastaan, sekä vähättelemällä omaa syyllisyyttään.

Myös haastateltavamme käyttivät näitä tekniikoita puolustellessaan käyttäytymistään itselleen ja läheisilleen. Puolustelulla rikollinen käyttäytyminen muuttui sallituksi tai jopa toivottavaksi. Myös ympäristö on vaikuttanut monen kohdalla rikolliseen käyttäytymiseen.

Mitkä asiat vaikuttivat rikolliseen käyttäytymiseesi?

Millä tavoin puolustelit sitä itsellesi ja läheisillesi?

”Mä veikkaan et se oli omat tyhmät valinnat ja ehkä huono seura.”

”Ihan kaikin keinoin puolustelin. Pahimmat on ollu se epätietosuus siitä että itestä ois johonkin muuhun ja sitte yks isoin on ollu se että paljon syytin sitä kasvu ympäristö. Pitkän aikaa ajattelin niin, että mä oon kasvanu sinne, et mulle on jaettu ne kortit käteen millä mun kuuluu vaan pelaa ja mennä loppuun asti niin kauan kunnes lyödään multaa päälle.”

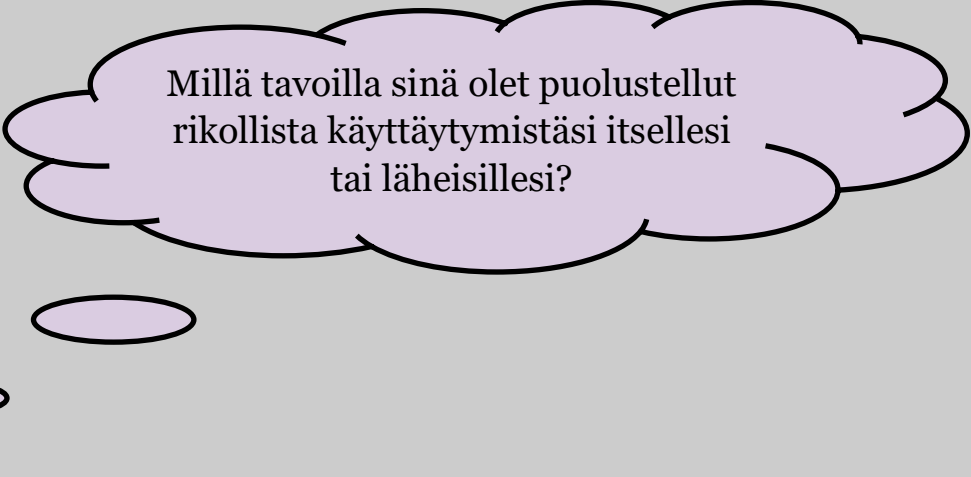
”Mä en oikeen oo ollu semmonen että mä oisin ihannoinu niitä muita, vaan se oli yksinkertaisesti se raha ja sit ku tajus kuinka helposti sitä sai. Sit se rikollisuus oli paljon semmosta et siinä ei kauheesti niinku ihmisiä vahingoitettu et se ei laittanu silleen omatuntookaan kolkuttamaan. Et jos ne rikokset kohdistu johonki yrityksiin ja tollasiin niin se oli sit ihan OK.”

”Päihdeongelma vaikutti mun rikosten tekemiseen, ei mikään muu.”

”No ensin oli niitä puliveivarijuttuja, joista ensimmäiset tuomiot tuli, mutta sitten mä aloin tekemään niitä asuntomurtoja. Mutta sitten kun mä rupesin miettimään niin mä tajusin sen, että tuo on väärin ja se on vastoin mun moraalialia. Jos joku kävisi murtautumassa mun asuntoon, niin miten mä kokisin sen itse? No silloin mä jätin sitten ne ja mä mietin, että mistä mä saan rahaa sillain, ettei kukaan yksityinen ihminen kärsi siitä - no pankeista. Enhän mä ajatellut sitä, että se pankkivirkailija saattaa siitä saada jotain traumoja, että siinä vakuutusyhtiö hoitaa ne hommat eikä mua kiinnosta. Sitten huumekaupat mä perustelin sillä, että eihän raamattukaan kiellä työntekoa, että täähän on ihan duunia siinä missä mikä muukin.”

”Mä olen puolustellu sitä tälleen et mä olen tehny hyvää asiaa mukamas. Puolustanu heikompiä. Et se on ollu sitä valheellista kuitenkin, et hakee sitä hyvää väkivallasta.”

”Kai mä sitä jossain vaiheessa yritin jollain tavalla puolustellakin, mutta kyllä se jossain vaiheessa meni siihen, ettei mun sitä tarvinnut enää millään tavalla puolustella. Tottakai mä koin siitä syyllisyyttä, etten mä olisi halunnut tehdä semmoisia asioita mitä mä tein. Loppujen lopuksi se olikin se, mistä tuli se pohja. Tajusin että mä en halua elää näin, mutta se maailma ajaa tekemään semmoisia asioita siellä on pakko tehdä. En mä usein olisi halunnut tehdä, mutta sitten siellä on semmoista pelkoa ja sitä rahaa on pakko saada ja pääkin tarvii saada sekaisin niin sitten on vaan pakko tehdä, se kuuluu siihen maailmaan. Sitten se menee hyvin nopeasti siihen, ettei siinä elämässä ole mitään muuta.”

Millä tavoilla sinä olet puolustellut rikollista käyttäytymistäsi itsellesi tai läheisillesi?

“SE HETKI KUN SÄ PÄÄTÄT.”

Elämäntavan muuttaminen voi lähteä vähitellen syntyvästä ajatuksesta, ettei elämä vastaa odotuksia ja henkilökohtaisia tavoitteita. Muutoksen punnitsemisessa havaitaan, että elämän huonot puolet painavat enemmän kuin hyvät. Yksi päihdeettömyyteen motivoiva tekijä on kyllästyminen elämäntapaan, eli päihde-elämän tuomiin sosiaalisiin ja fyysisiin haittoihin. (Karsikas 2005, 74-75).

Suurimmalla osalla haastateltavistamme muutoksen ajatus alkoi kyllästymisestä rikoksien ja päihdeiden täyttämään elämäntapaan, sen epävarmuuteen ja kaoottisuuteen.

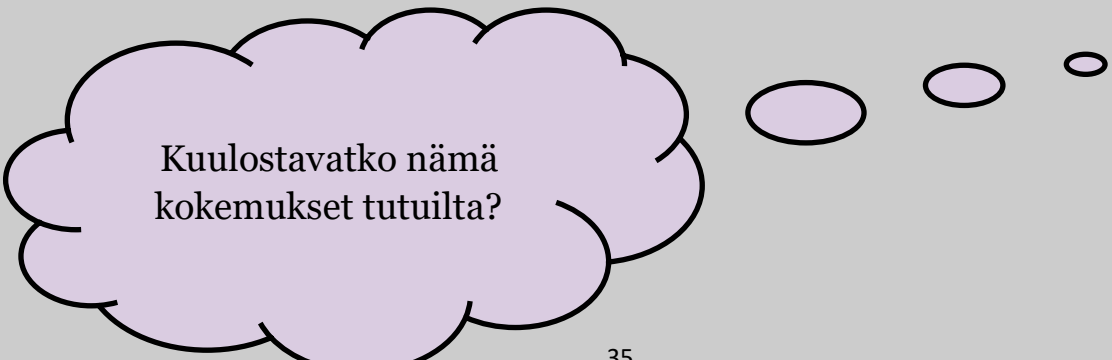
Milloin päätit luopua rikollisesta elämästä ja päihdeistä ja mikä siihen vaikutti?

”Oli ollu jo semmonen fiilis ennen vankilaan joutumista, et ei jaks enää vetää. Et se vetäminen oli yhtä tuskaa.”

”Sit tää on vaan ku ikää tulee, ni alkaa mieltii et onks tos mitään järkee et mitään pysyvää ei oo. Ainut on lapset. Mut ei oo mitään pysyvää ja ei oo paikkaa mihin mennä ja sit oot jossain tuolla taloissa ja koko ajan poliisilaitoksilla tai oot tuolla ympäri ämpäri kierrät tekemässä rahaa ja näin. Et se on periaattees se ns. väsymys siihen hommaan.”

”Sitten mä väsyin ihmisiin ja mä väsyin kokonaan siihen touhuun. Sitten mä rupesin punta-roimaan sitä, että mä olen kohta viisikymppinen jätkä, mitä mulla on ja mitä on edessä. Okei, silloin oli pitkä tuomio tulossa ja silloinhan kävi se metadoni mielessä, että se on mun ainoa vaihtoehto. Mut se jäi sit kuitenkin se metadoni. Se muutos tapahtui sitten pikkuhiljaa, että elämässä on jotain muutakin. Ja sitten kun NA-ryhmä kävi tuolla Vantaalla pyörimässä, näin siinä oli vanhoja kavereita, joiden kanssa mä olin joskus yrittänyt raitistua. Kun ne kertoi siitä miten hyvin menee ja miten ne on saaneet elämästä kiinni ja näin, niin sitten se syttyi se halu sitä kautta.”

”Totaalinen kyllästyminen ja pettyminen siihen, että se ei olekaan todellisuudessa sitä, miten sitä on kuvitellut. Että niin sanotut ystävätkin puukottavat selkään, ettet ole ikinä varma kenestäkään ja se epävarmuus ja sellainen. Sellainen se asia on siellä taustalla. Ja sitten se ainainen stressi ja pelko, että missä vaiheessa kosahtaa.”

Kuulostavatko nämä kokemukset tutuilta?

ARVOT, UNELMAT JA TODELLISUUS EIVÄT AINA KOHTAA

Asiat, joihin sinä uskot ja joita pidät itsellesi tärkeinä sekä arvokkaina kutsutaan arvoiksi. Omien arvojen tutkiminen ohjaa meitä toimimaan ja tavoittelemaan tärkeitä päämääriä elämässä. Itselle mielekästä tavoitetilaa kohti on helpompi edetä, kun tiedät mikä sinulle on merkityksellistä sekä arvokasta. Arvot muodostuvat henkilökohtaisten uskomuksien ja käsitysten lisäksi ympäröivässä yhteisössä ja elinpiirissä. Jokainen meistä kuitenkin lopulta valitsee itse omat arvonsa. (Suomen Mielenterveys Ry).

Haastateltavien arvomaailmaa muuttivat muun muassa vertaisilta saatu tuki ja ymmärrys siitä, miten oma toiminta vaikuttaa muihin ihmisiin.

Mikä muutti arvomaailmaasi?

”No ne arvot muuttui siinä vertaistukiryhmässä – ne ihmiset keitä siinä mun ympärillä oli, ne arvot ja jutut mitä siinä oli, ne tarttui. Se mikä niissä muissa ihmisissä oli, niin se tuli sitten muhunkin.”

”Jos mä en ois tajunnut et mun arvopohja vaikuttaa jo muitten ihmisten käytökseen, nii sit mä oisin varmaa jatkanutkin. Mut se tajuminen, et se miten mä näen maailman ja miten siellä toimitaan vaikuttaa jo muitten ihmisten päätöksiin, niin se, se varmaan oli se.”

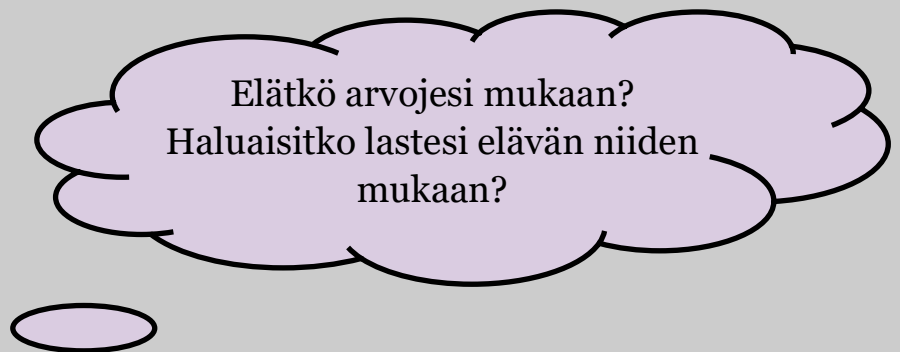
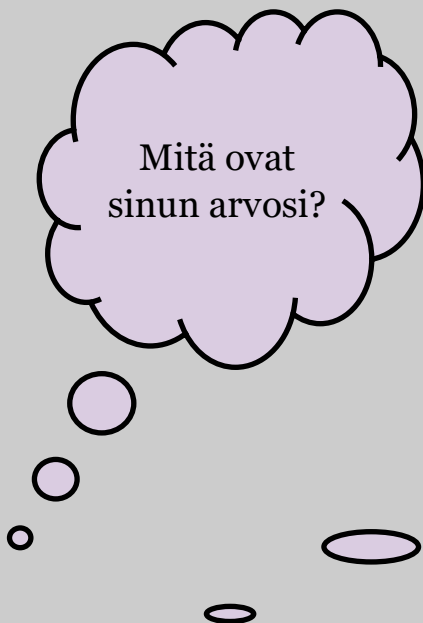
”Se vaikutti se totaalinen epäonnistuminen tuossa unelmien tavoittelussa. Se, että jos mä loppupeleissä löysin itseni kaikkien kammellusten jälkeen, sellaisesta hylätystä autosta ja ainoo mitä mulla oli, oli pussi PV:tä? Ja sitten kun mut otettiin siinä kohtaa kiinni, niin kyllä se oli se, että kyllä tämä nyt oli totaalinen mahalasku, kaiken kaikkiaan, että ei se unelma sieltä löytynyt.”

”Tajusin et nehän on niitä kovii jätkii. Ne jotka oikeesti hoitaa asiansa oikein, se on sitä...ne on saavuttanut jotain. Ajatusmaailma ja se mitä ihailee, koki aikamoisen ravistelun silloin kun tajus et ei oo helppoo pärjätä rehellisesti ja laillisesti. Hitsi...”

”Se mun elämä meni semmoiseksi, ettei mulla ollut millään merkitystä, että mä olin ihan valmis tekemään mitä vaan sen huumeen eteen, vaikka myymään oman mummoni, tai tekemään vanhemmille mitä vaan, tai veljelle, tai parhaille kavereille, tai puhumaan ihan mitä vaan jostain, että mä sain sitä kamaa. Että mun arvot ja periaatteet mä jouduin myymään kaikki. Sitten kaikki läheiset ihmiset pisti välit poikki muhun, että ne ei halunneet enää olla missään tekemisissä eikä halunneet enää edes tunnustaa, että mä olen heidän lapsi. Ja sit läheinen kuoli. Ne vaan tapahtui semmoisen pitkän ajan sisään kaikki ja sitten se lopullinen juttu oli se, että nyt on vittu pakko tehdä jotain.”

”Ei tää vankilaelämä mitään kivaa oo, on menny kaikki nuoruusvuodet hukkaan. Sit mä sain lapsen ja se oli se iso juttu et se pisti avautuun mun silmät niinku kahta kauheemmin. Mä aattelin sitä silleen et nyt on omat nuoruusvuodet menny vankilaan ja sille ei voi enää mitään, mut en mä käy niitä nyt mun lapsen elämästä enää. Kyl mä haluan olla isä mun pojalle ja mies mun vaimolle.”

”Niin sitten se eka kerta, kun mielti et vittu että onks tää nyt niinku ihan niin siistii? Mut muistan silloin hyvinkin selkeesti ku mä jollain tuomiolla mietin että ”Okei, ehkä tästä nyt en enää nii ylpee voi olla, mut ei must oo muuhunkaan, tässä mä oon hyvä”. Niin mä sit jatkoin, jatkoin vaan. Sit mun broidi, yhen ison hässäkän seurauksena, hänelle riitti ja se totes et; ”Vittu, tää on perseestä” ja se vaan lopetti. Mä niinku kaukaa kyttäilin, et vittu, katos saatana, paskiainen on onnellinen ja sillä menee hyvin. Ja sit vähän rupesin mieltii et miks sil menee hyvin? Aika selkee yhtymä, piti käydä vielä yks tuomio sen jälkeen mut se on sit tää viimeisin, missä olin tehnyt päätöksen et sit ku mä lähen sille tuomiolle nii sit irrottaudun ja niinku haistatan vitut kaikille. Ja sillä tiellä ollaan.”

HELSINGIN KAUPUNGIN ASUMISEN TUKI

Asumisen tuki vastaa täysi-ikäisten asunnottomien yksinäisten, lapsettomien pariskuntien sekä mielenterveysasiakkaiden asumispalveluiden järjestämisestä. Asumisen tuen palveluja ovat sijoitus- arviointityö, Hietaniemenkadun palvelukeskus ja tuetun asumisen sosiaalipalvelut.

Neuvonta

ma, ke ja pe klo 9-11
puh. 09 3102 2530

PELKO TULEVASTA HERÄTTELEE

Pelko tulevaisuudesta voi herätellä päihteiden käyttäjän elämäntavan muutokseen. Päihde-elämään liittyy pelkoja mm. yliannostuksen mahdollisuudesta tai huonolaatuisten aineiden käyttämisestä. Myös ympäröivä elämä voi vaikuttaa muutosmotivaatioon. Huumeiden käytöstä johtuvat ikävät tapahtumat ystäväpiirissä, esimerkiksi henkilöiden tilanteen huonontumisen todistaminen tai huumekuolemat peilataan omaan käyttämiseen ja niihin riskeihin mitä käyttömaailma pitää sisällän. (Karsikas 2005, 73 & 75)

Myös haastateltavamme olivat kokeneet pelkoa omasta tulevaisuudestaan. Suurimpia huolenaiheita tulevaisuuden suhteen oli, että olisiko sitä ollenkaan.

Huolettiko oma tulevaisuus?

”Mä olin vetänyt siinä viimeisellä pätkällä itteni niin huonoon kuntoon, et mä en päässy enää Sörkassa ku sinne kuntoutusosastolle, mua ei uskallettu laskea mun oman kunnon takii normaaliosastolle lusimaan. Mä olin näitten tutkareitten ja näitten kans saanu itteni tosi heikkoon happeen, et tavallaan tarvitsin kokoaikasta silmää et ei käy mitään. Mä olin siinä ehtiny melkee vuoden päivät rykii näit muuntohuumeita ja lakkoja sun muita kehooni nii mä olin aika... rapsakassa kunnossa.”

”Kun kuuli kuinka kaverit kerto miten vanhat kaverit, joiden kans joskus oli pyöriny, et minkälaista niillä on, niin sit niinku joka kerta tuli vaan vahvemmaks se et “huhhuh, onneks ymmärsin ajoissa et halus niinku eroon tosta jutusta”. Kyl niillä osalla niistä vanhoista kavereista menee tosi huonosti, et oikeen sääliittää.”

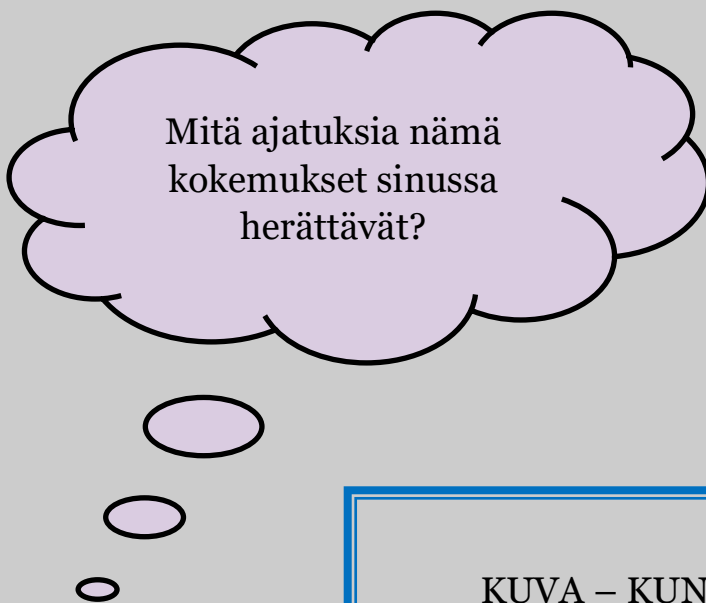
KORVAUSHOITO

Korvaushoito on opioidiriippuvaisille tarkoitettua lääkkeellistä hoitoa, jossa käytetään apuna Buprenorfiinia tai Metadonia sisältäviä lääkevalmisteita. Korvaushoidon tavoitteena on joko kuntoutuminen ja päihteettömyys (kuntouttava) tai haittojen vähentyminen ja elämänlaadun parantuminen (haittoja vähentävä). Korvaushoito voidaan aloittaa niille opioideista riippuvaisille henkilöille, jotka eivät ole vieroittautuneet. Korvaushoitolääkitys estää vieroitusoireiden syntyminen ja ylläpitää toimintakykyä.

<https://www.vinkki.info/terveyden-edistaminen/korvaushoito>

”Se oli se seitsemän kuukautta, kun mä olin mennyt siihen kuntoutukseen, kyllä mä sellaisia päätöksiä tein, että nyt mä haluaisin lopettaa tämän ja sen mä tiesin, että mä kuolen jos mä jatkan sitä käyttämistä. Tai että mä en halua elää enää niin. Seitsemän kuukautta kun meni ja se käyttämisen pakkomielle ja se kaman himo lähti, niin mä tiesin että tämä juttu auttaa. Siihen asti mulla oli vähän semmoinen, että ”katsotaan nyt, että voiko tämä olla se juttu. Mutta sitten se lähti, että mä tajusin, ettei mun ehkä tarvitsekaan enää tehdä mitään tuommoista jos mä teen tätä juttua tosissaan.”

”Ymmärsi sen hyvin nopee et jos ei nyt lähe tekeen jotain nii seuraavaa kertaa ei välttämättä enää tuu. Se oma kunto tavallaan herätti siihen että siitä ei ollu enää pitkä matka siihen et olis lyöty multaa päälle.”

KUVA – KUNTOUTTAVA VANKITYÖ- OHJELMA

Kuntouttava vankityö KUVA on Helsingin kaupungin sosiaali-
viraston ja Rikosseuraamuslaitoksen yhteisohjelma, jonka
tavoitteena on parantaa helsinkiläisten vankien yhteiskuntaan
sijoittumista. Ohjelmassa aloitetaan vankila-aikana, jolloin
sijoitetaan Suomenlinnan vankilaan. Sijoittumisen
edellytyksenä vangin tulee olla motivoitunut
päihdeongelmansa hoitamiseen ja edistynyt sen hoitamisessa
vankilassa. Lisäksi tulee olla sopiva avolaitokseen ja
kuntouttavaan vankityöhön ottaen huomioon terveydentila ja
työkyky, päihdekuntoutustarve sekä turvallisuus. Kuntouttava
vankityö on jatkoa vankilan päihdekuntoutukselle, työhön
valmennukselle ja muulle selviytymismahdollisuuksia
edistävälle toiminnalle. Vapautumisen jälkeen henkilö jatkaa
ohjelmassa tarpeellisen ajan. Helsingin kaupunki takaa
ohjelmaan osallistuneille työtä vapautumisen jälkeen.

<https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/taytantonpano/toiminnot/muusosiaalinenkuntoutus/kuntouttavavankityo-ohjelmakuva.html>

VANKILA-AJAN VAIKUTUS PÄÄTÖKSENTEOSSA

Vankeustuomio keskeyttää siviilitoiminnan rikkoen henkilön omat aiemmat rutiinit. Päihdekierteessä olevan elämä saattaa olla hektistä ja vauhdikasta, toisaalta myös sekavaa ja kuormittavaa. Vankeus muodostaa toisenlaisen elämän rutiinin, johon kuuluu normaali vuorokausi- ja ateriarytmi ulkoiluineen ja harrastemahdollisuuksineen. Vankilaan tullessa onkin yllättäen rutkasti aikaa pysähtyä pohtimaan oman elämän kulkua, arvoja sekä tulevaisuutta, joka saattaa olla siviilielämästä hyvin poikkeuksellinen tila.

Näin kävi myös monen haastateltavan kohdalla. Vankila-aika pysäyttää sekavan päihde- ja rikoselämän ja antaa mahdollisuuden tutkia omaa itseä vertaisten ja ammattilaisten tuen myötä. Jokaisen kohdalla, ensikertalaisista moninkertaisiin rikoksenuusijoihin, on vankila ollut se paikka jossa päätös päihteistä ja rikollisuudesta irrottautumisesta on syntynyt.

Mikä rooli vankeusajalla oli päätöksenteossa?

”Mä tunnen paljon semmoisia päihteitä käyttäviä ihmisiä, kelle tietyllä tavalla se pysähtyminen tulee vankilassa. Siellä siviilissä oleminen saattaa olla aika semmoista et käytetään, mennään ja tehdään kaikkea, mikä mahdollistaa sen päihteiden käytön. Sitten tulee se pysähtyminen vankilassa, että: ”Okei hei, mitä mä voisin tehdä, voisiko tämä vankila-aika olla sellainen, missä pystyisi tehdä jotain, ettei asiat menisi siihen samaan pisteeseen missä ne on ollut.”

”Mulla oli silloin vankilassa tavallaan semmonen hyvä sattuma, et ku mä olin siel kuntoutusosastolla ja siel oli sit yks vanha tuttu, ketä oli kans paljon lusinu ja sen kaa käytiin keskusteluita. Se ties, et mä oon joskus yrittäny. Niin käytiin sen kaa keskusteluja ja se just sano mulle et; ”Hei, oisko aika sunki?”. Tai siel oli niinku muutamiikin tuttuja ketkä sano et oisko aika oikeesti tehä jotai muuta.”

”Sit mä päätin et mä haluan tukea ja haluan oppii niitä hyviä asioita siellä vankilassa ollessa ja käyttää ajan hyödyksi. Niin mä tajusin sen että tää on nyt oikeesti mun valinta et mitä mä teen.”

”Jotenki kun mä heti tajusin tietysti sen et nyt mä tuun olee pitkään vankilassa ja mul ei ollut hajuakaan et minkälaista vankilassa on. Mä luulin et johonki putkamaiseen paikkaan vaan suljettuna. Mut sit ku sinne pääsi niin siellä heti jotenki tajus et nyt mun pitää tehä valinta, et haluuks mä tehä hyvää vai pahaa.”

”Kymmeneen ensimmäiseen viikkoon mä yritin vähintään kerran päivässä soittaa ja kirjoittaa kirjeen ja kymmeneen viikkoon ei vastattu yhteenkään kirjeeseen eikä puheluun. Niin se oli se, et nyt tää riittää tää touhu.”

”En mä niinku ikinä ollu ajatellu et mä kokonaan luopuisin päihteistä. Ehkä mä en ajatellu niin ku se ei ollu ajankohtaista ja sit ku mul oli niin monta vuotta vielä jäljellä. Se tuli sit sillon Hämeenlinnassa ku mä tapasin noi KRISin naiset ja oli noita vertaisjuttuja. Sillon mä ajattelin et tää on nyt se mitä mä tartten. Mut jos mä oisin suoraan päässy vankilasta vaikka koevapauteenkin ni en mä ois ollu ollenkaan tietonen et mitä se addiktio on ja mitä sen eteen pitää tehdä. Sit mä tajusin et en mä tosiaan voi ottaa enää yhtään mitään. Se ei vaan enää ole vaihtoehto.”

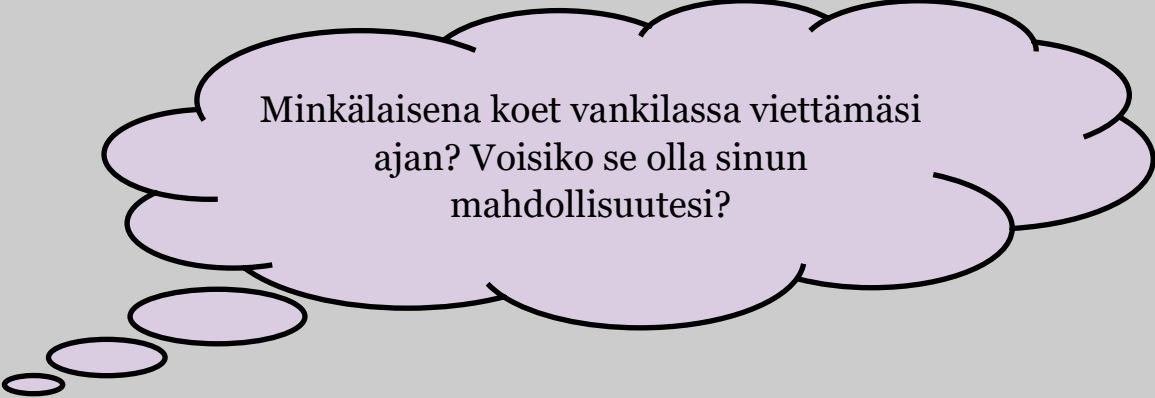
KRIS

KRIS on järjestö, jonka ensisijaisena tarkoituksena on tarjota apua ja tukea vankilasta vapautuville henkilöille. Järjestön kautta vapautumassa oleva vanki voi saada vertaistukea ja apua toimivan tukiverkoston rakentamiseen, jotta uuden elämänvaiheen kriittisempien vaiheiden keskellä hän ei tuntisi olevansa yksin, vaan olevansa tarpeeksi vahva välttääkseen palaamisen niihin elämäntapoihin, joiden takia hän aikoinaan päätyi vankilaan.

<https://kris.fi/>

”Kun oli vielä hengissä niin oli mahdollisuus lähtee tekee jotain. Ne keskustelut niitten muiden kans siellä kuntoutusosastolla. Ne sai mut menemään päihdetyöntekijän kaa juttusille ja sit ku mä menin päihdetyöntekijän kanssa juttusille, ni mä näin kaks semmosta esitettä siin pöydällä ja mä otin ne kummatkin siitä ja menin selliin. Sit mä aloin mieltii et jos sais niinku muutettuu sen elämän suunnan. Mut se vaati multakin sen et mä olin ihan paskana. Vetäny itteni niiku ihan paskaks.”

”Itseasiassa sit ku mulle ekan kerran tarjottiin piriä, et jos mä haluaisin sitä levittää, niin mä päätin et mä en tällä tuomiolla ota. Mun mielestä ne vanhat frendit osastolla tosi hyvin kyllä kunnioitti sitä kun ne näki et mä oon tosissaan.”

Minkälaisena koet vankilassa viettämäsi ajan? Voisiko se olla sinun mahdollisuutesi?

RIKOLLISEN IDENTITEETTI

Rikollisen käyttäytymisen myötä henkilö omaksuu usein myös rikollisen identiteetin, joka muuttaa moraalittoman hyväksyttäväksi ja laittoman lailliseksi. Rikollisen identiteetin omaksuminen on myös eräänlainen suojakeino, jonka avulla henkilö pyrkii selviytymään rikos- ja päihdemaailman kaaoksessa. (Kekki 2012, 54.)

Haastateltavamme kertovat että rikollisen identiteetti on poikkeuksetta hyvin itsekäs ja ajaa vain omaa etuaan. Rikollisen identiteetti on myös ollut heille välttämätöntä omaksua, sillä muuten rikos- ja päihdemaailmassa ei olisi selvinnyt.

Millainen on mielestäsi rikollinen identiteetti?

”Ku linnassa oot nii ethän sä joka aamu herää ja mieli et “vittu mä oon muuten aika vitun huono poika, mä oon muuten vitun huono isä ja sit mä oon aika surkee veli”. Vaan sä herää ja sä mietit “Vittu, mä en oo vasikka”. Sit sä roikut siinä, että vittu mä en oo vasikka vaan mä oon vitun kova jätkä ja hyvä jätkä ja sit sä rakennat sun identiteetin sen ympärille. Blokkat kaiken muun pois.”

”Tänä päivänä mä tiedostan sen, että mä oon ollut äärettömän äkkipikainen ja arvaamaton. Mä oon ymmärtäny sen nykyään, että se johtuu peloista. On johtunu siis peloista, et mä oon luonu itelleni semmosen niinkun identiteetin. Arvaamattoman ihmisen identiteetin sen takia, jotta mä teen muille ensiks, ettei ne uskalla tehdä mulle.”

”Tavallaan jotenki et näkee jotain ja miettii, et miten tästä vois hyötyä. Silleen et itelläkin, et joku on jossain ihan tavallisissa ihmissuhteissa hirveen ystävällinen ni vieläki tulee ensimmäisenä semmonen et haluiks toi musta jotain. Nykyään voi ehkä jo aatella et ei toi nyt ehkä haluukaan vaan hyötyy musta ja et voi olla et on ihan oikeesti kivoja ja hyviä ihmisiä.”

MYLLYHOITO-PÄIHDEKUNTOUTUS

Myllyhoito on Minnesota-malliin perustuva hoitomuoto, jota on toteutettu Suomessa jo lähes 40 vuoden ajan. Myllyhoidossa päihderiippuvuus nähdään sairautena, josta toipuminen edellyttää raittiutta. Sairauden ei katsota olevan henkilön itsensä syy ja siitä toipuminen tapahtuu saman hoito-ohjelman avulla – päihteestä riippumatta.

Myllyhoidon keskiössä ovat 12 askeleen ohjelman hyödyntäminen ammattilaisten ohjauksessa sekä vertaistuki. Yhteisöllisyys on osa Myllyhoitoa, johon kaikki ovat tervetulleita. Hoitoon sisältyy ryhmäterapiaa, luentoja, tunnetaitojen vahvistamista sekä vertaisryhmätoimintaa. Uskomme, että tulohetkellä oleva motivaatio ei määritä hoidon lopputulosta.

<https://www.kalliola.fi/sosiaalityo/paihteet/kalliolan-klinikan-paihdekoulutus/>

”No se henkilö noudattaa sen rikollismaailman sääntöjä ja lakeja ja elää rikollisella tavalla, ulkopuolella yhteiskunnasta kaikella mahdollisella tavalla. Ei maksa veroja, ei käy töissä, rahoittaa elämänsä rikoksilla ja pelaa niin kuin omien, muiden rikollisten puolella.”

”Sanotaan et se rikollinen identiteetti ei missään tapauksessa ole henkilö itse! On se sitten poikakerhojen identiteetti, narkkarin identiteetti, huumausaineitten myyjä, varas, se vaihtelee kaikkien näitten mukaan.”

KRITS

Kriminaalihuollon tukisäätiön keskeisimpänä tehtävänä on rangaistuksesta vapautuvien ja heidän läheistensä aseman parantaminen. Työtä tehdään järjestämällä ja kehittämällä erilaisia palveluita, sekä tukemalla alalla toimivia järjestöjä ja vapaaehtoistyötä. Säätiön palvelutoiminnan piirissä tuotetaan tukiasumispalveluja ja sosiaalipalveluja rikosseuraamuslaitokselle ja kunnille. Säätiöllä on keskeinen rooli myös yhteistyön edistäjänä ja koordinaattorina kriminaalihuollon tukipalveluita tuottavien järjestöjen verkostoitumisessa.

<https://www.krit.fi/>

Kinaporinkatu 2 E 39, 00500 Helsinki

09 774 3610
toimisto@krit.fi

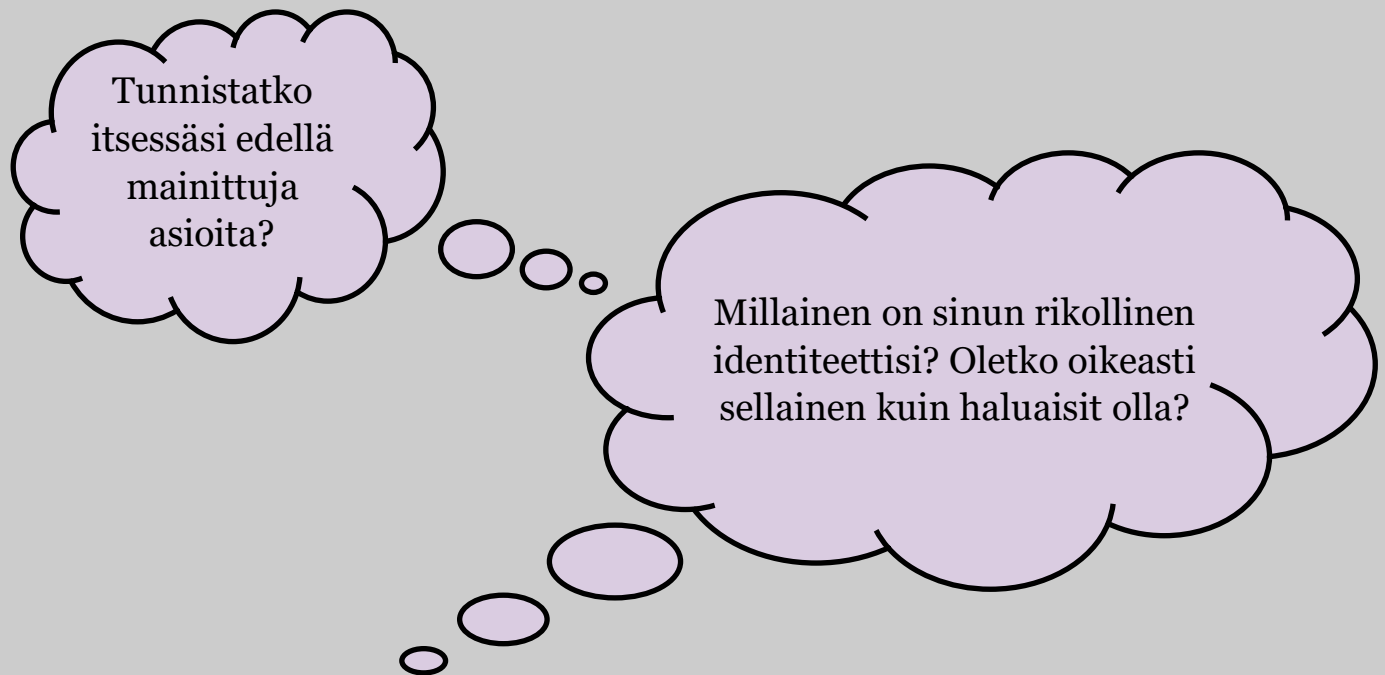
”Rikollisen identiteetti on mun mielestä semmoinen, että eletään pelkästään siinä maailmassa, eikä kunnioiteta yhtään. Jos mä mietin omaa rikollisen identiteettiä, niin en mä kunnioittanut mitään lakeja tai mitään näitä normaaliyhteiskunnan sääntöjä tai velvotteita. Mulla oli ne omat arvot ja oma ajattelu ja pelkästään niitä arvoja kunnioitin. Eikä mulla ollut, tai oli ehkä semmoista katumusta joistain teoista, mutta että ei ne mitenkään vaivanneet mua niin että se olisi estänyt mua tekemästä niitä asioita.”

”No jollain tavalla itsekäskin, mutta sitten mä koen jotenkin, että se on sairaus kanssa. Jos mä mietin, niin en mä ollut kauheasti vastuussa siitä enää jossain vaiheessa itse mitä mä tein. Mä en pystynyt olemaan tekemättä niitä asioita, tai se maailma veti sillain, että mä olin sairas ihminen ennemminkin. Tottakai se itsekeskeisyys on sen sairauden periaatteessa yksi oire ja se on vahva oire, ettei pysty näkemään mitään muuta kuin itsensä.”

”Ja kaikkein hulluintahan siinä on, että siinä hetkessä aidosti on sitä mieltäkin. Enitenhän siinä hävettää, ettei se ollut mikään rooli. Tai oli se rooli mikä oli kasvatettu ja rakennettu niin tarkkaan jotta siinä maailmassa pysty touhumaan, koska siellä ei oo tunteille tilaa.”

”On se itsekäs ja ja itsetuhoinen. Ei siinä huomaa sitä, kun puhuttiin vaikka lapsista, niin en mä ole miettinyt sitä, että mulla ei ole ollut saumaa tavata mun lapsia.”

”No se oli tosi itsetuhoista, ja se oli tosi väkivaltapainotteista. Ensimmäisen kuukauden aikana retkahduksen jälkeen mä mietin jo, että kun pääsisi linnaan takaisin, että siellä se pysähtyisi tai loppuisi.”

UNIT – VALMENNUSTA MUUTOKSEEN ULKOMAALAISTAUSTAISILLE VANGEILLE

UNIT-palvelu on suunnattu kaikille 18–55-vuotiaille turvapaikanhakija- ja maahanmuuttajataustaisille vangeille sekä yhdyskuntaseuraamusasiakkaille, jotka suorittavat tai ovat suorittaneet vankeusaikaa Etelä-Suomen rikosseuraamusalueella.

UNIT-palvelun tarjoama kokonaisvaltainen valmennus on kohdennettu ennen kaikkea niille, joiden vapautuminen on ajankohtaista.

Vapautumisen suunnittelu ja siinä tukeminen auttaa vankeja osallistumaan yhteiskuntaan heidän yksilölliset tilanteet huomioon ottaen. Valmennusprosessi tukee elämänhallintaa ja toimintakykyä.

<https://www.hdl.fi/blog/2019/10/02/unit-valmennusta-muutokseen/>

“PITI VAAN LUOVUTTA.”

Rikos- ja päihdekierteestä sekä rikollisesta identiteetistä luopuminen on pitkäkestoinen prosessi, johon ei välttämättä riitä vain henkilön oma halu irrottautua elämäntavasta.

Kierteen katkaisemiseksi tarvitaan kattavaa sosiaalityötä sekä kokonaisvaltaista kuntoutumista erityisesti päihdeongelmasta kärsiville, joiden elämäntapa kierteessä on tuonut mukanaan psyykkisiä, sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja. (Karsikas 2005, 153).

Identiteetin muuttaminen on ollut haastavaa myös haastateltaville. Identiteettimuutos on monen kohdalla tarkoittanut luopumista kaikesta aiemmasta, sekä tietynlaista nöyrytmistä. Monen kohdalla apu on tullut itsensä tutkiskelun keinoin, johon he ovat useimmiten saaneet apua vankilan erityishenkilöstöltä. Tietynlainen rikollinen identiteetti ei kuitenkaan välttämättä koskaan täysin poistu, mutta haastateltavat ovat saaneet myös työkaluja selvittää tilanteista jotka aiemmin olisivat johtaneet rikoksen tekemiseen.

Miten rikollisesta identiteetistä voi luopua?

Mikä teki luopumisesta haastavaa?

”Sit ku kaks rikollista identiteettiä jo sotii keskenään. Toinen on se että siinä rottaillaan, saa vasikoida, tehä vaikka mitä toiselle. Toinen on se et kunnioitetaan ja pidetään toisesta huolta. Pidetään puheet ja näin. Kun ne alkaa sotii keskenään ni silloin aloin mieltii myöskin sitä et haluunko mä muuttaa enää sitä mun identiteettiä tollaseks mitä nää nykyään on ja en ollu siihen valmis.”

”No se kunnioitus muita kohtaan, tottakai se on ollu olemassa koko aika. Mut senki joutui muuttaan, et mä en enää kunnioita niitä rikollisia vaan mä kunnioita niitä tavallisia ihmisiä.”

”No ainakin ajattelen enemmän enkä oo niin impulsiivinen ku aikasemmin ja sit ajattelen pidemmälle. Et ei enää ajattele silleen että parin päivän päähän, vaan ajattelee et mitä niinkun vuoden päästä. Esimerkiks mulhan oli tossa ajokortti hyllyllä ja mä sain sen nyt tänä vuonna takasin. Mut se vaati sen et mä en hypänny auton rattiin kortin ollessa hyllyllä. Siin oli se, et pitkäjänteisemmin ajatteli tulevaisuutta.”

VANTAAN VANKILAN STARTTI- OSASTO

Päihdekuntoutusosasto Vantaan vankilassa.

”Eihän se identiteetti, onhan sitä edelleen, en mä usko et se kokonaan ikinä katoa.

Esimerkiks jos mä oon jossain vaihees hommannu ihmisille jotain 27-vaihteisii pyörii, ni tänäkin päivänä ku mä kävelen pyörien ohi, ni mä katon ne lukot. Niin et tavallaan kun se on opittu ni se seuraa vaikket sä tee niit rikoksii. Tulee semmosii et joku kävelee metrossa, liukuportaissa ja sil on kassi auki ja siinä on kukkaro päällä niin...nykyään mä koputan olkapäälle ja sanon siitä kukkarosta. Ja eikä se et jos sä haluat irtautuu siitä päihdemaailmasta ja rikosmaailmasta niin sä et voi olla vaan vähän rehellinen. Siis ne ensimmäiset vuodet, ne oli semmosia et mä en antanu itelleni niinku yhtään siimaa. Mä en kävelly ees punasia päin. Se täytyy tehdä se raja kyllä ihan hirveen selväks itelle.”

”Mä olen totaalisen muutoksen tehnyt kaveripiirissä, eli mä tein jo ihan selkeän rajan siinä vaiheessa, kun pääsin muutoksen tielle. Mä jätin kaikki käyttävät ja kaikki rikollisessa maailmassa kiinni olevat ihmiset ja mun sosiaalinen kenttä koostuu nyt toipuvista, urheilevista ihmisistä, jotka on tällä samalla alalla kuin minä. Ja nyt on tullut niin vakaa elämäntilanne, että se vaakakuppi on jo niin, että mulla on niin paljon menetettävää, että jos mä lähden hölmöilemään, niin kannattaako se?”

”Nöyrytmällä. Käsittelemällä niitä asioita. Nähdään se vaikutus itseensä ja vaikutus muihin ihmisiin. Rehellisesti katsoo sen asioita. Enhän mä pystynyt, ei mun pää olisi kestänyt nähdä rehellisesti silloin, että miten mä toimin. Niin sitten se vaati sen, että mä rehellisesti aloin katsomaan, että: ”Vittu miten mä olen kohdellut mun lähimpiä tai itseäni ja miten mä olen kohdellut muita ihmisiä.”

KUNTOUTTAVA TOIMINTA – OHJELMATYÖ

Vankilassa toteutettavilla kuntouttavilla toimintaohjelmilla, kurseilla tai osaston päiväohjelmaan sisältyvällä toiminnalla pyritään parantamaan rikosseuraamusasiakkaiden valmiuksia rikoksettomaan elämään. Ohjelma on yleisnimitys, jolla pyritään ilmaisemaan, että kysymys ei ole terapiasta vaan strukturoiduista työskentelymuodoista uusimisriskiin vaikuttaviin kriminogeenisiin tekijöihin vaikuttamiseksi. Ohjelmat vaihtelevat muutosmalliensa, laajuutensa, menetelmiensä ja tavoitteidensa suhteen. Kansainvälisesti vakiintuneen käytännön mukaisesti rikosseuraamusalan ohjelmien laadun varmistus tapahtuu akkreditointi- eli hyväksymismenettelyssä. Akkreditoitujen ohjelmien odotetaan tieteellisen tutkimuksen perusteella vaikuttavan uusintarikollisuuteen vähentävästi, mikäli ne toteutetaan tarkoituksenmukaisella tavalla. Tällä hetkellä käytössä olevia akkreditoituja ohjelmia ovat mm. Antiriippuvuudet® (lyhykestoinen motivointiohjelma päihdeongelmiin) ja SUHA eli Suuttumuksen hallinta (lyhykestoinen vaikuttavuusohjelma impulsiiviseen väkivaltaan).

<https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/taytantonpano/toiminnot/kuntouttavatoiminta-ohjelmatyo.html>

”Sit tietenki päihdeittämiin toimijoihin kannattaa hakeutuu ehdottomasti, saa sieltä sitä vertaistukee, se on tosi tärkeä siinä luopumisessa.”

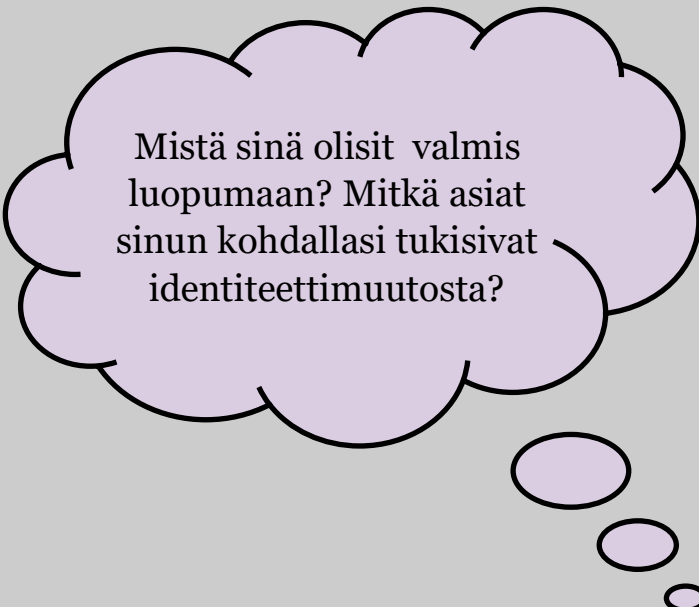
”Monta kertaa viikossa vertaistukiryhmässä, siitä on tullut semmoinen elämäntapa ja semmoinen toinen perhe, että en mä siellä käy sen takia enää, että mä pelkäisin, että mä joudun käyttämään tai jotain. Siitä on tullut semmoinen mistä mä tykkään.”

”No ei tarvinnu muuttaa kuin kaikki, omalla kohdallani, kaikki suhtautuminen asioihin. Kaikki pitää hylätä, siitä päihde- ja rikollismaailmasta.”

”Mä rakennan just sen et mä oon oikeesti tyytyväinen, ilonen, maksan laskuja ja siis semmosii pieniä tavoitteita koko ajan, nii silleen mä saan onnistumisen tunteita. Ei rakenna sitä liian isoksi sitä kokonaisuutta.”

”Sörkka-yhteisö oli suurena osana sitä, että silloin on pystynyt alkaa käsittelemään sitä rikollista identiteettiä ja siitä luopumista ja ymmärrystä siitä, että mikä on ja mihin päin mennään.”

Rikollisesta identiteetistä luopumiseen tarvitaan usein ammattiapua, sillä oman ajattelun ja arvojen muuttaminen on työläs ja usein haastava prosessi. Vankeusaikana voit saada muutokseen apua erityishenkilöstöltä, vankilassa tehtävän ohjelmatyön tai yhteisökuntoutuksen kautta sekä esimerkiksi vertaistukiryhmistä.

Mistä sinä olisit valmis luopumaan? Mitkä asiat sinun kohdallasi tukisivat identiteettimuutosta?

ASENNEMUUTOS ON VÄLTTÄMÄTÖN

Identiteettimuutoksen myötä myös haastateltavien asenteet muuttuivat monella tavalla niin rikollisuuden kuin päihteidenkin suhteen. He ymmärsivät että rehellinen ja päihteetön elämä vaatii asennemuutoksen suhteessa kaikkeen aiempaan mitä he olivat tunteneet ja eläneet. Tämä saattoi tarkoittaa esimerkiksi vanhan ystäväpiirin jättämistä, tai sitä että ryhtyi ottamaan vastuuta sekä menneistä että tulevista teoistaan.

Miten ajattelu ja asenteet muuttuvat, kun luopuu rikollisesta identiteetistä ja päihteistä?

*”Asennemuutos. Ei se tosiaan riitä et lopettaa, jättää päihteidenkäytön. Toki se on aika tärkeätä, mut se et se elämäntapa pitää muuttaa ja jos on niitä negatiivisia ihmisiä jotka ei tee sulle hyvää, niin ne pitää uskaltaa vaan jättää.
On oltava valmis tekeen ihan mitä vaan.”*

*”Mä aina joskus alkuaikoina halveksin ihmisiä, jotka käy töissä, mutta sitten jossain vaiheessa mä rupesin kunnioittamaan ihmisiä, jotka pystyy tekemään sitä ”kahdeksasta neljään”, koska mä en itse pystynyt sitä tekemään. Mulla oli aina sellainen vääristynyt maailma, että pystyn rikollisuuden kautta kiinnittymään yhteiskuntaan, että pystyn elämään yhteiskunnassa normaalina ihmisenä, mutta tekemään rikoksia, maksamatta veroja, kiinnittymästä mitenkään. Se oli jotenkin vääristynyt tuo ajatusmaailma. Mutta tänä päivänä mä olen juuri se, joka käy kahdeksasta neljään duunissa ja maksaa veroja.
Että mun ei tarvinnut mitään muuta kuin luovuttaa.
Kuinka vaikeeta se onkaan tajuta se.”*

”Kai se on vähän se oma kunniakin, se et nyt ku on lähteny tälle tielle ni vittu en mä kehtais enää mennä takasin vankilaan, sanoo et ”nyt on käyny näin.”

”Olin hyvin pitkälle omaksunut sen rikollisen identiteetin, ne lait ja käytännöt ja säännöt on tuonne selkärankaan opetettu jo aika pienestä pitäen. Se on niin selkeä ja yksinkertainen maailma elää. Tässä maailmassa missä oon nyt, on kaikkia muitakin värejä kuin musta ja valkoinen.”

”Se ajattelu on muuttunut tosi paljon. Niitä ajatusmalleja on vaan ollut muutettava ja on tarvinnut tehdä semmoisia juttuja, mitkä on edesauttaneet niitä, mutta niistä vanhoista asenteista on pakko päästä. Niin kauan kun ne vanhat asenteet on niin todennäköisesti joutuu takaisin käyttämään ja sinne maailmaan. Niistä on ollut pakko luopua. Jos on joku oikein vaikea tilanne, niin ensimmäinen mitä tuo pää syöttää on ne vanhat asenteet ja vanhat tavat toimia. Sitten on se päätös, että lähdenkö mä niiden mukaan toimimaan tai yritänkö käsitellä ne pois. Se jää se loppuelämän sairaus niin, että sitä se syöttää helposti ensimmäisenä niitä huonoja. Mutta pikkuhiljaa.”

”Tiesin sen et idioottia tää nyt oli et anto tuomioon johtaneen tilanteen mennä niin pitkälle. Oisin mä voinu olla viisaampi ja lähtee pois. Olisin mä voinu olla menemättä sinne, kun mä tiesin että nää tyypit on siellä ja et kaikki ryyppää. Mä oon jutellu äitin ja vaimon ja tommosten kanssa ja ollu pahoillani näistä, koska nää on tuonu tuskaa heille, nää on tuonu tuskaa mulle, nää on tuonu tuskaa uhreillekin. Nyt jälkeinpäin sit tottakai ymmärtäny sen et jos ei ois ollu niin idiootti ni ois selvinny elämästä niin paljo vähemmällä.

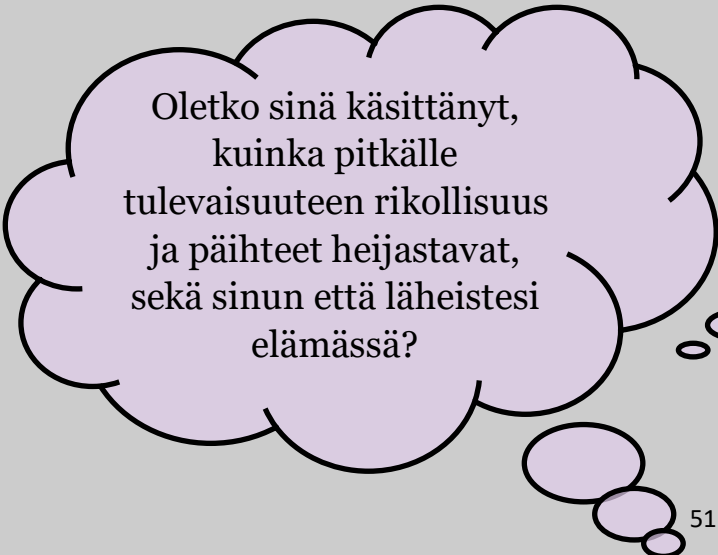
Ku ois mielummin ollu vaan vähän se nynnympi ja lähteny pois.”

”Se on sitä hidasta prosessia, et luopuu niistä ajatusmalleista ja siihen tarvii esimerkkiä ja opastusta, ei sitä osaa ite eikä tiedä miten. Jos halua olla hyvä, ja on ollut aina paha, niin eihän sitä osaa jos kukaan ei kerro tai näytä että miten. Se ajatusmaailma pitää muuttaa. Et kun näkee mahdollisuuksia tehdä rikoksia, nii kyllä ne saa nähdä ne mahdollisuudet, mutta ettei toimi niiden mukaan.”

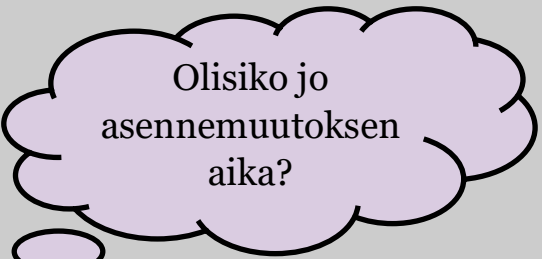
”Ensinnäki pitää myöntää itelleen hyvin raadollisia asioita sieltä menneisyydestä. Ihan lapsuudesta asti eka että ne syyt, tietenki miks on lähtenyt mihinkin ja sitten et mitä sillä on hyötynyt ja mitä on tehnyt ihmisille. Miksi on tehnyt niitä asioita ja sit lähtee pilkkoon niitä asioita. Se pohjatyö pitää, mun mielestä, tapahtua ammattilaisten kanssa. Siksi Sörkka-yhteisö on avuksi, siel on psykologit, siel on päihdetyöntekijät, siel on hyvät vartijat, siel on ihan kaikki.”

”Mielessä käynyt jotain rikoksia. Mut ne on tosiaan vaan käyny mielessä ja en oo toteuttanu mitään. Ehkä ei jokaisella käy semmosia mielessä, mutta ne on just niitä mitä pitää vaan opetella et se ajatustapa muuttuu. Mä en oo mokannut vielä silloin kun ne ajatukset käy mielessä, ja sit vaan päättää et hei EI. Sen jälkeen on ollut paljon kevyempää oleminen, ei tartte valehdella eikä miettiä et mitä mä sanoin silloin ja mitä tein tällöin. Voi elää oikeesti hetkessä ja hengittää vapaammin.”

”Mä oon ollu joskus ihan samanlainen, en ehkä käsittäny niitten asioiden vakavuutta tai miten pitkälle se heijastaa elämään ja mitä kaikkee se tuo. Ja ehkä nuorenakin vankila ja tuota, ei kukaan ehkä halua vankilaan, mut se on semmonen, vähän niinku romantisoitu se kuva, et joo: ”Hei se oli vankilassa ja se tuli pois sieltä ja näin ja näin ja teki sitä ja tätä”. Ei tää oo millään tavalla hienoo eikä täs oo mitään hohtoo. Et ei tämmöst halua kukaan elämälleen.”

Oletko sinä käsittänyt,
kuinka pitkälle
tulevaisuuteen rikollisuus
ja päihteet heijastavat,
sekä sinun että läheistesi
elämässä?

Olisiko jo
asennemuutoksen
aika?

”YHTEISKUNTA EI OLE ENÄÄ MUN VIHOLLISENI.”

Uusintarikollisuuden vähentämisen sekä rikosseuraamustaustaisten asiakkaiden yhteiskuntaan integroitumisen voidaan katsoa olevan rikosseuraamusalan ydintavoitteita (Rikosseuraamuslaitos 2017). Vankeusaikaisten toimintojen tulisi tukea henkilöä oppimaan taitoja, joita tarvitaan päihteettömän elämän rakentamisessa (Karsikas 2005, 153.), ympäröivän yhteiskunnan täysivaltaisena jäsenenä.

Yksi suurimmista tekijöistä yhteiskuntaan palaamisen suhteen haastateltavien kohdalla oli aiemman elinpiirin jättäminen ja aloittaminen uudelleen puhtaalta pohjalta, vaikka se monesta tuntuikin alkuun haastavalta. Uuden alun myötä he myös huomasivat olevansa omana itsenään riittävän hyviä normaalin yhteiskunnan jäseniksi.

Miten muutosprosessi on vaikuttanut nykypäivään?

Mikä teki vanhasta elämästä luopumisesta haastavaa?

”Mä jouduin putsaa kaikki facebookit ja puhelimet käyttävistä ihmisistä ja rikollisista. Ei mulle jääny sinne ku 3 ihmistä. Se oli yks semmonen mikä oli aika pysäyttävä, näki kuinka syvällä siel tavallaan ollaan.”

”Mä siinä edellisen tuomion jälkeen huomasin, että mäkin pystyn näihin normaalijuttuihin. Että ei se ole se, etten mä pystyisi ja mä olisin niin paska etten mä pystyisi tekemään, olemaan selvin päin ja käymään töissä ja tekemään niitä normaaleja asioita. Se oli mun itsetunnolle semmoinen aika hyvä tekijä. Se oli vaan se, että mä en käyttänyt kamaa ja mä hoidin sitä asiaa ja niin kauan kuin mä pidin sen ensimmäisenä asiana, että mä muistin sen, että mun täytyy tehdä sen asian eteen töitä.”

”Mä kävin sen hoidon vankilassa, niin se oli se ensimmäinen sellainen missä mä tein semmoisen inventaarion siitä, mitä mä olen tehnyt, miten mä olen elänyt ja mitä mä haluan tehdä. Mä olin aikaisemminkin yrittänyt katkaista sitä päihteiden käyttöä, mutta mä en ollut valmis luopumaan niistä ihmissuhteista mitä mulla oli. Ja sen vankeustuomion aikana mä päätin, että mä jätän kaikki ne ihmiset mitä mun aikaisemmassa elämässä on ollut ja yritän uudestaan rakentaa sitä elämää.”

”Tavallaan musta tuli niin kuin semmoinen, niin, musta tuli yhteiskuntaan sillä tavalla sopeutuva ihminen ja semmoinen luotettava työntekijä työpaikalla ja isä mun pojalle. Meillä oli yhteisiä juttuja, yhteisiä harrastuksia, että tietyllä tavalla mä olin vastuuntuntoinen. Sitten taas se päihdemaailma, niin silloin mä en kantanut mitään vastuuta muusta kuin siitä, että mä pysyin sekaisin.”

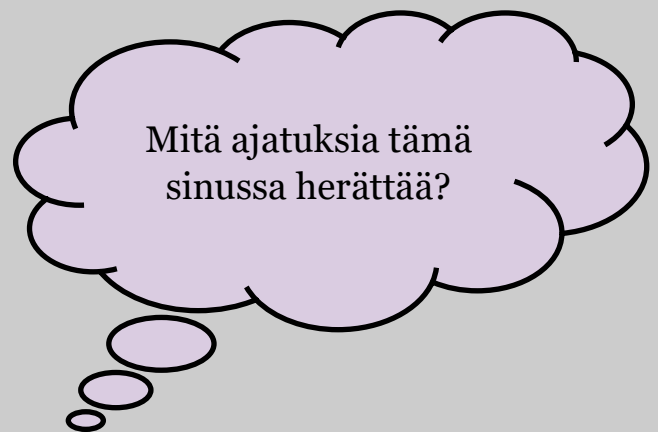
”Välillä on vaikeeta ja välillä on tosi ihanaa, mut siis jokainen päivä on parempi kuin mitä se on ollu siellä kentällä.”

”Iha älyttömän hyvin menee! Et okei, punasii päin kävelen, mut et sanotaan et ennen vanhaan ku näki avonaisen fillarin jossain ni aina sen otti mukaan, vaik ei olis ollu ku sata metriä matkaa. Ei enää. Aikasemmin mä olin yhteiskunnan uhri, mut nykyään mä löydän sen oman tekemisen. Olen ollu katkera monta kertaa ku oon joutunu vankilaan tai pidätetty tai näin mut tänä päivänä sitä on ruvennu ajattelemaan et hetkinen, tähän on ite johtanu kuitenkin aina.”

”Tottakai voi sit joskus kun näkee niin et se vanha kaveri on selvinpäin niin mennä ja vaihtaa kuulumiset, mennä kahville mut se on niinku that’s it. Ei enempää. Mä en haluu haalii semmosii ihmisii enää ympärille. Et kyl se pitää oikeesti kattoo tarkkaan se oma kaveripiiri.”

”Mul oli aina omatunto, nykyään se on vaan kasvanut enemmän. Aina mä oon ollut hirveän ihmisrakas ihminen, nykyään oon enemmän.”

”Mä lähin sitte niinku 39 vuotiaana vasta ottaan ensimmäistä kertaa elämässäni selvää, et mimmosta on normaali elämä.”

Rangaistusaikaisella toiminnalla tavoitellaan kuntoutumista, sen ylläpitoa, yhteiskuntaan kiinnittymistä sekä uusintarikollisuuden vähenemistä. Työtoiminnasta ja opiskelusta vankeusaikana voi olla sinulle suurta hyötyä siviilissä työllistymisen kannalta. Vapautumisen lähestyessä sinulle tulisi tehdä vapauttamissuunnitelma, jossa kartoitetaan palveluita sekä rakennetaan kuntoutuspolkuja siviiliin. Myös valvotun koevapauden sekä R- kuntoutuksen avulla tuetaan vapautuvia kiinnittymään takaisin yhteiskuntaan jo rangaistusaikana. Ole yhteydessä erityishenkilöstöön, mikäli haluat sijoittua toimintaan sekä suunnitella tulevaisuutta hyvissä ajoin ennen vapautumista.

4 RIKOKSETON JA PÄIHTEETÖN ELÄMÄNTAPA

Rikokseton ja päihteetön elämäntapa vaatii pitkään kierteessä olleelta erityistä päättäväisyyttä. Päihneiden käytön lopettaminen tarkoittaa kokonaisvaltaista elämäntavan muutosta, sillä muutoksen kohteena on koko elinpiiri, tavat, asenteet sekä vastuun kantaminen omista valinnoista. Oman toiminnan muuttaminen on aikaa vievää ja haasteellista, ja sitä ovat usein vaikeuttamassa yhteiskunnan asenteet. (Granfelt 2007, 138.)

Haastateltavat ovat kulkeneet haastavan matkan vankilasta ja päihdekierteestä kohti rikoksetonta ja päihteetöntä elämäntapaa. Matkan aikana he ovat löytäneet itsestään uusia puolia ja luoneet elämälleen uusia tavoitteita. Elämäntavan saavuttamiseen ja ylläpitämiseen he ovat saaneet tarvittavaa tukea jo vankila-aikana ja tuen saaminen jatkuu heillä edelleen siviilissä.

”JOS MÄ OLISIN OSANUT PYYTÄÄ APUA TAI KERTOO JOTENKIN.”

Haastateltavat saivat tukea muutokseensa useilta erilaisilta järjestötoimijoilta ja heistä jokaiselle löytyi sopiva tukimuoto vankila-ajan jälkeen. Haastateltavat kehottavat kokemuksiensa pohjalta hakemaan ja vastaanottamaan kaiken mahdollisen tuen, jotta elämänmuutoksesta tulisi pysyvä.

Mitä tukimuotoja itse suosittelet? Tarvitseeko muutokseen tukea?

”Joo, ehdottomasti suosittelen, se Aggredi on tosi hyvä. Se on semmosta vapaamuotosta keskustelua, siel voi keskustella ihan luottamuksellisesti ja ne on tosi hyviä ne työntekijät.”

AGGREDI

Aggredi on vuodesta 2006 toiminut katuväkivallan tekijöihin keskittyvä HelsinkiMission työmuoto, jota Veikkaus tukee. Aggredi on 18-49-vuotiaisiin kodin ulkopuolisen väkivallan tekijöihin keskittyvä hoidollinen työmuoto. Sen tavoitteena on saada väkivaltainen käytös vähenemään tai loppumaan. Aggredi tarjoaa mahdollisuuden käsitellä väkivallasta syntyneitä ongelmia puolueettomalla maaperällä.

Asiakkuus ei edellytä päihteettömyyttä eikä rikoksettomuutta, vaan ainoastaan halun tehdä asiat toisin. Aggrediin osallistuminen on vapaaehtoista ja maksutonta.

<https://www.helsinkimissio.fi/aggredi>

Hämeentie 29, 3. kerros,

00500 Helsinki

Päivystys arkisin 045 341 0564

”Mä olen saanut sillain tukea, että mä olen vankeusaikana kiinnittynyt tähän KRIS:iin esimerkiksi. Mä olen koevapaudessa ollut täällä Silta-valmennuksessa, ne tukee mua vieläkin.”

”Kyllä sitä apua saa jos itse haluaa tai itse tekee sen eteen asioita ja on valmis ottamaan sitä vastaan.”

”Joo, nytkin mulla on aika selkeät suunnitelmat. Mulla on se Vahvasti tukien ja mulla on tämmöisiä mahdollisia vertaistukiryhmiä missä mä tulen käymään. Ne liittyy kaikki muhun itseeni, että siellä just keskittyy, että ei ole sitä, että kuka on tehnyt ja mitä on tehnyt, vaan mitä mä olen tehnyt ja mihin suuntaan mä olen menossa.”

”AA, NA, ihan mitkä vaan tuommoiset, ne on ihan ehdottomia itselle ja suosittelen suuresti.”

”Kyllä mä kehotan jos on päihdetaustaa, hakeutumaan semmoisiin vertaistukiryhmiin, siellä on muita samanlaisia, samassa tilanteessa olevia. Ainut kriteeri on se, että enää ei käytetä ja siitä se kaikki lähtee. Sieltä löytyy yhdessä tekemistä ja tietyllä tavalla ihmisiä, että: ”Hei, mä olen nähnyt tuon jätkän jossain ennenkin ja nyt se näyttää hyvältä” tai ”Tuo muija, se on muuttunut” tai jotain muuta tällaista, mikä sitten vie sitä ajatusta, että voi itselläkin olla se mahdollisuus.”

VAHVASTI TUKIEN

Vahvasti tukien -kuntoutus on rikostaustaisille päihdeongelmallisille tarkoitettu avokuntoutus-ohjelma. Tavoitteena on tukea asiakasta päihdeettömässä ja rikoksettomassa elämässä, arjen hallinnassa ja asumisessa yhteistyössä Rikosseuraamuslaitoksen, kuntien sekä tarvittaessa asumispalveluiden kanssa. Kuntoutus voi alkaa jo vankeusrangaistuksen tai valvotun koevapauden aikana. Kuntoutus tapahtuu avomuotoisesti pienryhmässä Helsingissä. Ryhmän lisäksi kuntoutuja saa myös yksilöllistä ohjausta.

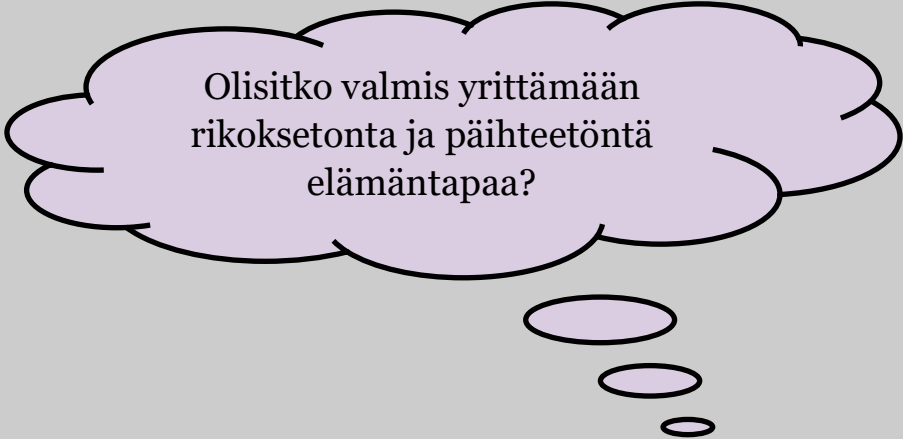
<https://www.kalliola.fi/sosiaalityo/paihteet/vankien-paihdekuntoutus/>

”Järjestöissä kannattaa käydä. Sieltä löytyy niitä muita, eihän sitä onnistu jos yksin lähtee puskemaan.”

”Itsestään keskusteleminen avoimesti ja rehellisesti, se on se mikä aina auttaa ihmistä eteenpäin.”

”No mä sanoisin, että hakeudu päihteettömälle osastolle ja rupea sitä kautta miettimään sitä tulevaisuutta eteenpäin. Hyvin vaikeaa lähteä muuttamaan omaa mieltä, jos ympäristö rokkaa ympärillä ja tuomitsee sut siitä.”

Eri yhteistyötahot sekä kolmannen sektorin toimijat voivat tavata vankeja vankilassa osana sosiaalisten asioiden hoitoa, vapautumisen valmistelua tai pitämällä info- tilaisuuksia sekä sosiaalisen kuntoutuksen ryhmiä (Rikosseuraamuslaitos 2019, Vangin tukeminen). Vankilan erityishenkilöstö toimii usein linkkinä yhteistyötahojen sekä vangin välillä. Järjestötoimijoita on useita, jotka tukevat rikos- ja päihdetaustaisia elämän eri vaiheissa. Ole yhteydessä vankilan erityishenkilöstöön ollaksesi yhteydessä toimijoihin.

Olisitko valmis yrittämään rikoksetonta ja päihteetöntä elämäntapaa?

”PITÄÄ OLLA TOSI REHELLINEN ITELLEEN.”

Haastateltavien mielestä tärkeintä rikoksettoman ja päihteettömän elämäntavan saavuttamisessa on se, että on ehdottoman rehellinen itselleen, mutta myös samalla riittävän armollinen ja etenee prosessissa askel kerrallaan, etsien omia vahvuuksiaan.

Mitä ohjeita antaisit rikoksettoman elämäntavan saavuttamiseen liittyen?

”Kannattaa miettiä et mikä itelle on elämässä tärkeintä ja mitä elämältä haluaa. Ja sit miettiä et voiks niitä täältä vankilasta saada. Mulle ainakin ne asiat mitkä on tärkeitä ja mitä mä elämältä haluan, niitä ei saa vankilasta. Tää on ihan väärä paikka hakee niitä.”

”Than ensimmäiseksi olla rehellinen itelleen, täysin rehellinen. Se on vaikeeta kaiken sellasen elämän jälkeen. Jos mokaa, niin ei se tarkoita et tää oli tässä. Olis armollinen ja vaan yrittää eteenpäin. Apua pitää pyytää, se ei oo paha asia, eihän kukaan täällä yksin pärjää. Kun täyttää sitä arkee oikeesti miellyttävillä asioilla, kaikella muulla, harrastuksilla ja jos on tosi hyvä tekee jotain rikoksia, esim. joku näppärä murtovaras, kun se voi sitä luovuutta ja näppäryyttä käyttää johonkin hyvään juttuun. Kääntää sen taidon rehelliseen juttuun, se on ihan mahdollista.”

”Muutoshan vaatii raadollisten asioiden myöntämistä ja et vittu tää homma ei oikeen toimi, pitää myöntää et on vedelly kaikennäköisiä rooleja.”

VILLA HOCKEY

Villa Hockey on kodinomainen huume kuntoutuskoti, joka tarjoaa lääkkeetöntä kuntoutusta 18 -30-vuotiaille nuorille. Päihdekuntoutus

Villa Hockeyssa perustuu yhteisöllisyyteen ja vertaistukeen, joka mahdollistuu päivittäisissä hoito- sekä toiminnallisissa ryhmissä. Villa Hockeyssa nuoret kuntoutuvat tiiviin ja säännöllisen viikko-ohjelman tuella, joka mahdollistaa sekä fyysisen että psyykkisen kuntoutumisen.

<https://nauha.fi/yksikot/villa-nuorten-laakkeeton-kuntoutus/>

”Niin kuin tämä mun arki, mä käyn täällä töissä, mä teen joka aamu omaan toipumiseen liittyvät asiat ja semmoiset. Mä olen työskennellyt tuota kahdentoista askeleen ohjelmaa. Sitten mä käyn iltaisin ryhmissä, harrastan ja sillain. Se mun arki on hyvää ja mun kaveripiiri koostuu niistä, ketkä on selvinpäin ja samanhenkisiä ihmisiä, mä olen niiden kanssa tekemisissä. Että tämä on loppuelämän duuni sillain, että jollain tavalla mun pitää pitää se rehellisyys päässä, että mihin mun sairaus vie mut.”

”Mä olin pakotettu opettelee siihen et kerron asioita rehellisesti ja avoimesti. Se on ehdottomasti se mikä luo sen muutoksen mahdollisuuden, että opettelet sen.”

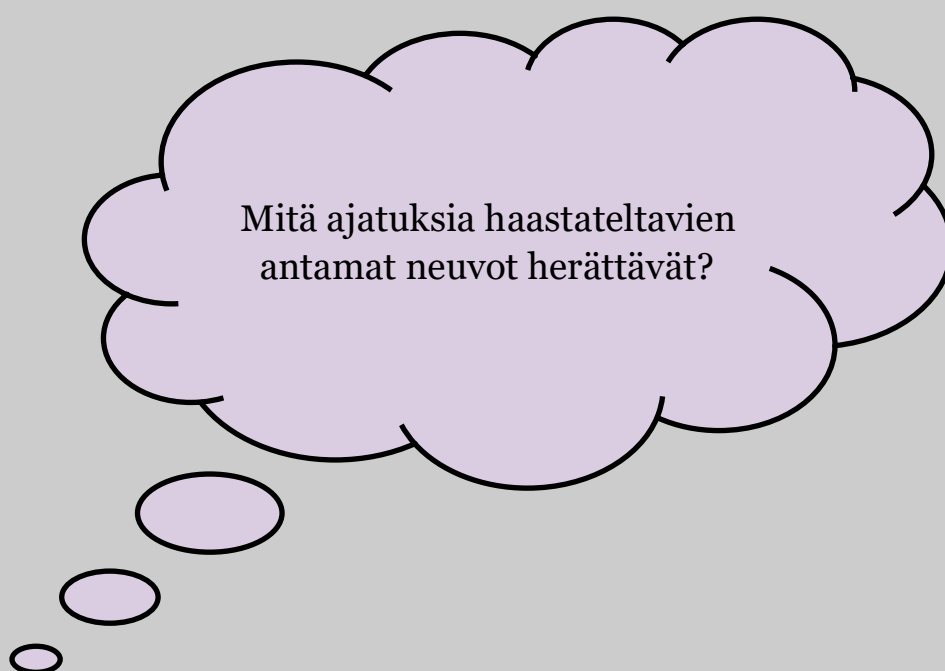
”Mä oon tämmönen näin, se on ihan ok ja se on hyvä.”

”Se ei meekkään nii et kerran narkki on aina narkki.”

”Olkaa vahvoja ja älkää lähtekö ryhmän painostukseen. Olkaa se mitä halutte olla.”

”Keskenenäisyys voi olla hieno ja mielenkiintoinen asia. Jotenkin sietää sitä omaa keskenenäisyyttä aikuisenakin. Se on mielenkiintoista. Ei mua enää haittaa niin paljoa olla sellainen kun mä olen, osaan hyväksyä eri asioita.”

”Vaikka kämmääkin nii se ei oo silleen, että koko elämä on mennä. Yks virhe ei välttämättä ole sitä mikä kuvaa sitä tulevaisuutta siltä osalta. Se ei määrittele sua ihmisenä.”

”VOI ELÄÄ OIKEESTI HETKESSÄ JA HENGITTÄÄ VAPAAMMIN”

Haastateltaville uusi, päihteetön ja rikokseton elämä on antanut hyviä, onnellisia ja toisinaan positiivisen hämmentäviäkin kokemuksia. He kokevat nyt olevansa viimein vapaita.

Minkälaista elämä on päihteettömänä ja rikoksettomana?

”Mä olen tosi tyytyväinen, mä olen hämmentyneen tyytyväinen, tähän elämään nyt tällä hetkellä. Se on ehkä tylsää joidenkin mielestä, mutta mä nautin siitä.”

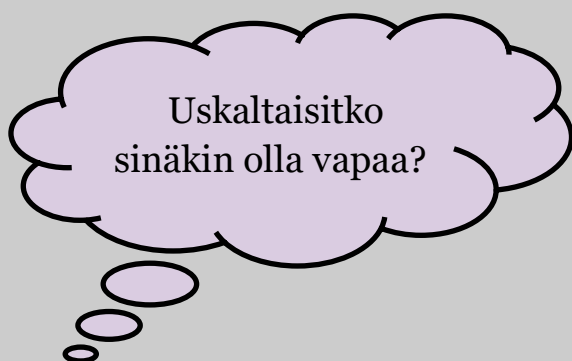
”Niin, mä vaan luovutin siitä omapäisyydestä ja niistä turhista unelmista ja lähdin elämään tätä oikeaa elämää. Uskalsin lähteä elämään tätä oikeaa elämää!”

”En tiedä onko parasta mitä on koskaan ollu, mut sanotaan et on tää ihan älyttömän helppoo. Ku ei tartte kattoo olan yli, onko jollekki velkaa, tuleeko vaik poliisit, ei oo tämmö-sii pelkotiloja. Haasteita tulee joka päivä jotain, mut ne haasteet on niin paljon pienempiä mitä ne oli sillon käyttöaikoina.”

”Sitä voi tosiaan olla todella, todella onnellinen ja tyytyväinen ilman sitä kamaa ja rötöksiä.”

”Mua ei hallitse mikää aine, se on iha vitun siisti. Mä pystyn aidosti, oikeesti suunnittelee mun elämän ja mä pystyn sitoutuun.”

”Mä oon eläny semmosessa valheellisessa ajatuksessa, et mä oon sillon ollu vapaa tekemään, toimimaan miten mä haluun, vaikka fakta on se et mä oon vasta nyt vapaa.”

NORMAALI ELÄMÄ JA TULEVAISUUS

Haastateltavat ovat kaikki huomanneet, että entisenä vankina ja päihderiippuvaisena on täydet mahdollisuudet elää täysipainoista normaalia elämää. Lisäksi he ovat huomanneet, ettei menneisyys olekaan se asia joka heidät määrittelee ja että tulevaisuudesta on lupa haaveilla.

Voiko entinen vanki/päihderiippuvainen elää normaalia elämää?

Minkälaista se on? Mitä odotat tulevaisuudelta?

”Voi, herranjumala, tottakai voi! Ja vielä viiskybäsenä, sen muutoksen tehneenä. Mä pystyn ainakin elämään täysipainoista elämää, ja hyvää elämää. Mulla on nainen, mulla on koti, mulla on auto, mulla on duuni, mulla on, mitä mulla on... Mä olen terve.”

”Mä jotenki aattelin et riittäaks se elämä mulle? On ollu mielettömän hieno huomata, et kyl se vaan riittää. Mä oon nyt onnellinen ja et ne onnellisuudet muodostuu niin eri asioista, aidoista asioista ja ihan oikeesti niinku tuntee. Sit on tajunnu et vitutus ei oo tunne, et se on olotila ja mul ei oo semmosta olotilaa enää. Mä nautin.”

”Aika tasaista. Mä käyn duunissa, treenissä ja himassa, siis mulla on hektinen päivä, ettei mulla ole aikaa edes ajatella mitään tuollaisia. Se on tosi tasaista.”

”Elämä on helvetin hyvää. Ensimmäistä kertaa elämässäni mä pystyn suunnittelemaan asioita, mä pystyn pitää niistä kii. Ensimmäistä kertaa elämässäni mun on mahdollisuus tehdä jotain mitä mä haluan tehdä, on se sit reissaaminen, joku harrastus. Ei mulla oo ikinä ollu aikaa. Nykyään on.”

”Ku sä oot ollu vankilassa nii se on pitkään sun mukana, mutta se ei määrittele sua, sitä mikä sä voit olla tulevaisuudessa.”

MINNESOTA- HOITO

Minnesota- mallinen hoito on 12 askeleen toipumisohjelman mukainen päihderiippuvaisten hoitomuoto, jonka perusjaksolla yövytään hoitopaikassa n. 1kk ajan. Suomessa Minnesota- mallista hoitoa tarjoaa mm. Kalliolan Myllyhoito ja Minnesota hoito Oy. Hoitoon voi hakeutua itse tai kotikunnan päihdepalveluiden/työterveyden kautta.

<https://www.minnesota-hoito.fi/minnesota-hoito/>

”Aika tasasta puurtamista, normaali elämää. Duunii ja sitte ku ei käytä päihteitä ja noin, niin on himassa ja sitte salilla ja lapsien kanssa. Et onhan tässä paljon kaikkee mut ei vaa enää niitä samoi vanhoi juttuja.”

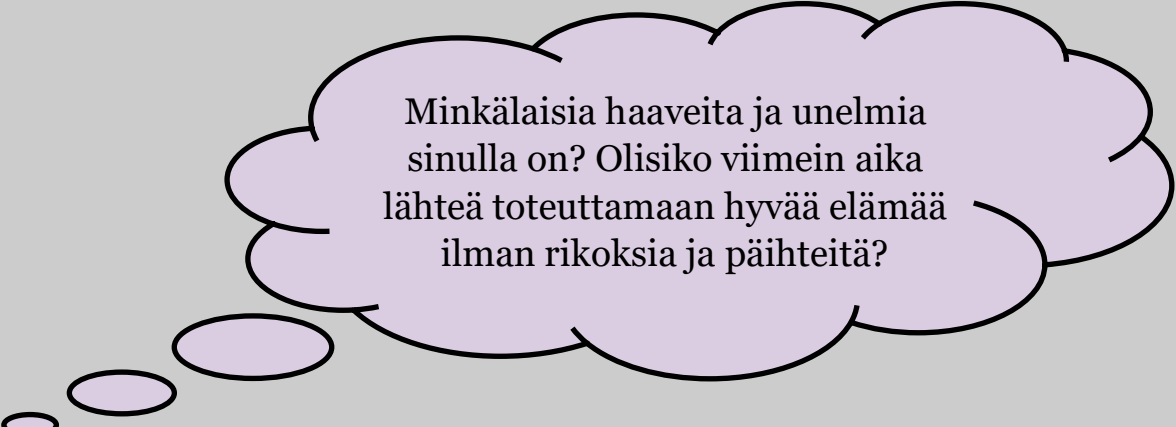
”Hyvää. En mä olisi ikinä uskonut, tottakai tässä on vaikeuksia välillä ja semmoista, mutta en mä kuvitellut sitä silloin kun mä lähdin tähän, että mä vois in jotenkin nauttia elämästä selvinpäin. Mä ajattelin ettei selvinpäin voi nauttia, mutta nyt mä nautin paljon kaikista muista asioista ja teen niitä juttuja mitä mä olen aina toivonut vankilassakin, että ”nyt kun mä pääsen siviiliin mä teen sitä ja tätä” ja sitten mä en ole tehnyt muuta kuin vetänyt. Nyt mä pystyn tekemään niitä kaikkia asioita ja elää kunnolla. Onhan tämä vaikeuksista huolimatta ihan huippua verrattuna siihen, mitä se elämä on ollut aiemmin.”

”Kyllä mä uskon, että siihen yhteiskuntaan sopeutuminen onnistuu ihan samalla tavalla ja jopa voi olla rikkaampikin tietyllä tavalla siinä, että on ollut niitä kokemuksia ja ehkä ne kokemuksetkin voi joskus käyttää jollain tavalla hyödyksi.”

”Mä ootan tosi paljon sitä perhe-elämää ja työtä. Mä ootan ihan oikeesti sitä arkee.”

”Hyvältä se tällä hetkellä näyttää, mutta mä olen aika varovainen noiden haaveiden kanssa. Mulla ei oo yhtään haavetta toteutunut ikinä. Ehkä nyt on alkanut toteutumaan niitä haaveita, mutta mä olen varovainen niiden haaveiluiden kanssa. On mulla odotuksia. Ammatin suorittaminen, mä haluan tehdä päihdetyötä, semmoista missä saa autettua ihmisiä ja käyttää sitä omaa kokemusta hyödyksi, se on semmoinen haave. Perhe on iso haave, se on ollut aina haave. Silloin kun käyttik in, että vittu kun saisi alettua elämään kunnolla ja perustettua perheen ja elää semmoista normaalia elämää, se on ikuinen haave.”

”Paljon on jääny semmossii stressitekijöitä pois, ettei tarvii hirveesti poliisii pelätä tai mieltii sitä et tuleeks joku jostain kulman takaa tuikkaa veitsellä. Vaikka sill on kuvittelit et elit surutonta ja huoletonta aikaa mut ei se oo ollu sitä. Tää on semmonen vapaus mistä en ihan hevin haluu luopuu.”

Minkälaisia haaveita ja unelmia sinulla on? Olisiko viimein aika lähteä toteuttamaan hyvää elämää ilman rikoksia ja päihteitä?

LOPUKSI

Rikollisuudesta, rikollisen identiteetistä sekä päihteidenkäytöstä irrottautuminen on mahdollista, vaikka lähtökohtasi elämään tai tämän hetkinen elämäntilanteesi olisi haastava. Muutoksen tie ei ole helppo ja matka muutokseen sisältää eri vaiheita, hyviä ja huonoja. Muutos vaatii aikaa, vuosienkin rikoksettoman elämän jälkeen identiteettimuutos voi olla edelleen käynnissä. Näin oppaan vastaajille on käynyt, mutta he ovat oppineet tunnistamaan ajatukset ja toimintamallit, eivätkä ole antaneet niiden enää hallita itseään. Oppaan kokemusasiantuntijat ovat saaneet ulkopuolista tukea päihteettömään ja rikoksettomaan elämään, sekä vankila-aikana että sen jälkeen. He ovat myös itse olleet aktiivisia etsiessään tukea päihteettömyyden ja rikoksettomuuden ylläpitoon. Ja kuten ehkä huomasitkin, ovat he erittäin tyytyväisiä uuteen elämäänsä!

Etsi siis tukea ja ota apua vastaan, sitä varten eri järjestötoimijat, kaupungin työntekijät sekä vankilan henkilöstö ovat. Pohdi omia tarpeitasi ja tavoitteitasi, mikä sinun kohdallasi muuttaisi käyttäytymistäsi ja keneltä voisit saada tähän apua.

Löydä motivaatio uudelleen, mikäli sitä on ollut mutta vastoinkäymiset ovat saaneet sinut lannistumaan. Jos et ole kokeillut toisenlaista elämää, pohdi mikä sinua pidättelee. Miksi et nyt yrittäisi? Usko itseesi ja omiin kykyihisi muuttua.

Sinä pystyt siihen!

*Sinulla voi olla tottumuksia, jotka heikentävät sinua.
Muutoksen salaisuus on keskittää kaikki voimasi,
mutta ei vanhan vastustamiseen, vaan uuden rakentamiseen.
— Sokrates*

LÄHTEET

- Granfelt, R. 2007. "Oppisin elämään riippuvuuteni kanssa". Tutkimus naisvankien päihdekuntoutuksesta Vanajan vankilassa. Rikosseuraamusviraston julkaisu 2/2007. Viitattu 13.12.2020.
https://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-risenjulkaisusarja/OEH8hc2Fb/2-2007_Oppisin_elamaan_riippuvuuteni_kanssa.pdf
- Joukamaa, M. ja työryhmä 2010. Rikosseuraamusasiakkaiden terveys, työkyky ja hoidontarve. Rikosseuraamuslaitoksen julkaisu 1/2010.
- Nurminen, N., Ahmavaara, S. & Niiniskorpi, M. 2008. Rangaistusajan suunnitelmat. Opas toteutukseen, kirjaamiseen ja arviointiin. Rikosseuraamusalan koulutuskeskus opetusmoniste 1/2008.
- Karsikas, V. 2005. Selvinpään olosta tulee hyvä fiilis. Päihdeongelmaisten vankien voimaantuminen. Rikosseuraamusviraston julkaisu 3/2005.
- Kekki T. 2012. Taparikollisuuden kulttuuriset ja rakenteelliset ulottuvuudet. Huumeiden käyttäjien ja poliisin tulkinat taparikollisuudesta. Sosiaalitieteiden laitoksen julkaisu 2012:5. Helsingin yliopisto. 13.1.2020.
<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/32473/tapariko.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Kivivuori J. 2013. Rikollisuuden syyt. Helsinki: Nemo.
- L767/2005. Vankeuslaki.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20050767#a767-2005>
- Laub, John H., and Robert J. Sampson. 2001. Understanding desistance from crime. *Crime and Justice* 28. Viitattu 21.11.2019.
https://dash.harvard.edu/bitstream/handle/1/3226958/Sampson_UnderstandingDesistance.pdf?sequence=4&isAllowed=y
- Suomen Mielenterveys Ry. Millaisia asioita arvostan? Viitattu 21.11.2019. <https://mieli.fi/fi/mielenterveys/itsetuntemus/millaisia-asioita-arvostan>
- Rikosseuraamuslaitos. 2012. Päihdetyön linjaukset 2012-2016. Viitattu 13.1.2020.
http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-muut/6Cr2xRZTS/Paihdelinjaukset_2012-2016_RINKIIN.pdf
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. 2019a. Päihdehaitat käyttäjille, läheisille ja yhteiskunnalle. Viitattu 21.11.2019.
<https://thl.fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/paihdehoito/paihdehaitat-kayttajalle-laheisille-ja-yhteiskunnalle>
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. 2019b. Päihdehoito. Viitattu 21.11.2019.
<https://thl.fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/paihdehoito>
- Tyni, Sasu. 2015. Vankeinhoidon vaikuttavuus. Onko kuntoutukselle tilastollisia perusteita? Rikosseuraamuslaitoksen julkaisu 1/2015. Joensuu: Suomen yliopistopaino.

